

LE OLOMATAMATA

FAASILASILAINA LE MALO O IEOVA

SU'ESU'EGA

FEPUARI 25-MATI 3

**Ia Lototele—E Faatasi
leova ma Oe!**

ITULAU E 7 • PESE: 60, 23

MATI 4-10

**Ia Leai se Mea e
Vavaeesea Oe
Mai iā leova**

ITULAU E 12 • PESE: 106, 51

MATI 11-17

**Ia Mafuta Vavalalata
Atu Pea iā leova**

ITULAU E 17 • PESE: 52, 65

MATI 18-24

**Auauna e Aunoa ma
Faalogona Nofosala**

ITULAU E 22 • PESE: 91, 39

MATI 25-31

**O Toeaina—O se
“Aufaigaluega mo
lo Tatou Olioli”**

ITULAU E 27 • PESE: 123, 53

HAITI

PITO I LUMA: O se su'esu'ega faale-Tusi Paia o loo faia i se fale i Camp Perrin, e se ulugalii ua litaea. O le to'atele o tagata Haiti sa nonofu i isi atunu u pei o lenei ulugalii, ua toe fo'i i lo latou atunu, ina ia auauna ai i vaipanoa o loo mana'omia tele ai le 'autala'i

FUA FAATAU O LE 'AUTALA'I I LE FAITAU
AOFA'I O TAGATA I HAITI

1:557

O LOO FAIA E LE 'AUTALA'I E
17,954

SU'ESU'EGA FAALE-TUSI PAIA E
35,735

O LOO IAI FO'I I LENEI LOMIGA

3 Ua Lotomalilie e Ofo Atu i
Latou Lava—i Nouē

32 Aogā o le Mataalia
i Galuega Lelei

SU'ESU'EGA

■ **Ia Lototele—E Faatasi leova ma Oe!**

Na faaalia e le to'atele o tagata o loo ta'uia i le Tusi Paia le faatuatua ma le lototele. E faamalosia i tatou e faaalia le faatuatua ma auauna iā leova ma le lototele, i lo tatou iloilo-inia lea o mea na tutupu iā i latou. O loo faamatilatila i lenei mataupu le mau o le tausaga e 2013.

■ **Ia Leai se Mea e Vavaeesea Oe Mai iā leova**

■ **Ia Mafuta Vavalalata Atu Pea iā leova**

E iai vala o o tatou olaga e lē mafai ona fai ai sa tatou filifiliga. E aofia ai o tatou mātua, o tatou uso ma tuafāfine, faapea nofoaga e tatou te fananau ai. E ese mai ai la tatou faiā ma leova. E mafai ona tatou filifili pe mafuta vavalalata atu iā te ia pe leai. O le a talanoaina i nei mataupu vala e fitu o le olaga, lea e lē tatau ona avea ma māfuaaga e vavaeeseina ai i tatou mai iā leova.

■ **Auauna e Aunoa ma Faalogona Nofosala**

E tatou te faia ni gaoioiga e mulimuli ane o tatounofosala ai. Peita'i, e lē tatau ona avea na faalogona nofosala ma itu e faavaivaia ai i tatou i le auaunaga iā leova. I lenei mataupu, o le a tatou a'o'a'oina mai ai i le faaa'oa'oga a Paulo, le auala e auauna ai iā leova e aunoa ma faalogona nofosala.

■ **O Toeaina—O se “Aufaigaluega mo lo Tatou Olioli”**

Na ta'uia e Paulo i lana tusi lona lua i le faapotopotoga i Korinito, o i latou 'o le 'aufaigaluega faatasi mo lo outou olioli.' (2 Kori. 1:24) O le ā se aafiaga o na upu i toeaina Kerisiano? E faapefea ona tatou saosaolaumea i le fiafia o le faapotopotoga? O le a talanoaina i lenei mataupu tali o na fesili.

i Nouē

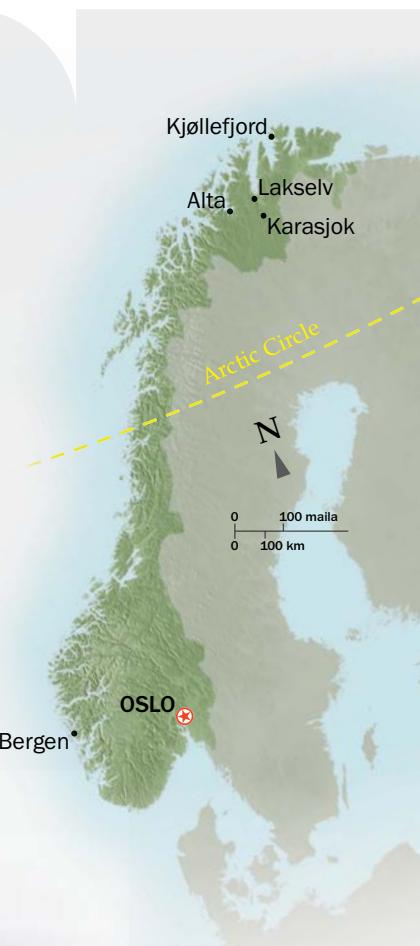

SA SOLOGA lelei le olaga na ola ai **Roald** ma **Elsebeth**, o se ulugalli ua toeitiiti atoa le ta'i 50 o o la tausaga. Sa la nonofo i Bergen, o se tasi o aai telē i Nouē. Na la auauna ma le faamona, faatasi ma le la fanau o **Isabel** ma **Fabian** i le faapotopotoga. Sa auauna Roald o se toeaina, avea Elsebeth o se paeonia, ae o Isabel ma Fabian o ni tagata tala'i maelega.

Peita'i, iā Setema 2009, na filifili ai le aiga e faia se suiga, e ala i le tala'i i se organuu maotua mo se vaiaso. O lea, na faimalaga atu ai Roald, Elsebeth, ma Fabian i Nordkyn, o se tasi o tolotolo i le itumalo o Finnmark, lea e i le itu i mātū o Nouē. O le taimi lenā o loo 18 tausaga o Fabian. I le aai o Kjøllefjord, na latou tala'i faatasi ai ma isi uso ma tuafāfine, o loo galulue fo'i i organuu e mana'omia ai le fesoasoani. Na faapea mai Roald: "Na ou lagona le fafia, ona sa mafai ona faatulaga lelei a'u fuafuaga, ina ia maua ai le avanoa e auai ai i le tala'iga mo le vaiaso atoa." Peita'i, a o faagasolo le vaiaso, na iloa ai e Roald e sili atu mea e mafai ona latou faataunuina. I le ā le itu?

(Itu agavale) O Roald ma Fabian
(Pito i luga) O Elsebeth ma Isabel

SE TULAGA E LE'I FAATALITALIA

Na faapea mai Roald: "Na faate'ia i matou i le faapea mai o Mario, o se paeonia i Finnmark, pe e mafai ona matou siitia atu i le aai o Lakserv, e fesoasoani i se faapotopotoga e to'a 23 le 'autala'i. Sa ma mafaufau ma Elsebeth e auauna i se oganuu e mana'omia tele ai le fesoasoani. Ae na ma faatali se'ia tuua e le fanau le aiga." Peita'i, i nai aso na tala'i ai Roald i Nordkyn, na ia iloa ai le naunau o tagata e a'oa'oina mea e faatatau iā leova i le taimi lenei. Na ia ta'ua atili: "Na lē maua sa'u moe i le tele o pō ona o le lē mautonu i le mea o le a fai." O lea, na latou faimalaga faatasi ai loa ma Mario i Lakserv, pe tusa ma le 150 maila (240 km) le mamao i le itu i saute o Kjøllefjord. Na naunau Mario e iloa e Roald ma lona aiga le tulaga o le faapotopotoga i lenā vaipanoa.

E to'alua toeaina i le faapotopotoga i Lakserv. O se tasi o toeaina o Andreas, lea na faamatalaina iā i latou le si'omaga o lea vaipanoa. Na talileleia i latou e le faapotopotoga, ma sa latou talosagaina Roald ma Elsebeth, pe mafai ona siitia atu i inā e fesoasoani ai i le tala'iga. Na faapea mai ma le fafia Andreas, ua uma ona ia faatulaga ni faatalatalanoaga mo ni galuega mo Roald ma Fabian. O le ā nei le filifiliga o le a fiai e Roald ma lona aiga?

O LE Ā SA LATOU FILIFILIGA?

Na ta'ua e Fabian, i le taimi muamua, e le'i iai sona faanaunauga e siitia atu i lea vaipanoa, auā ua na o se aai la'itiiti. E lē gata i lea, o le a ia tuua fo'i ana uō sa latou feola faatasi a'e i le faapotopotoga, ae e le'i māe'a fo'i ana a'oa'oga e avea ai o ia o se fai eletise. Peita'i, e ese le manatu o Isabel. O le taimi lenā o loo 21 ona tausaga. Ina ua vili i ai ona mātua, na ia faapea mai, o lona faanaunauga lenā ua leva ona iai. Peita'i, ina ua ia toe mafaufau i lea mataupu, sa ia lagona ai le lē mautonu. O lea, na ia faapea ifo ai: "Pe e tatau ona matou siitia i lea vaipanoa? Pe o le a ou misia a'u uō? Pe e tatau ona suia la matou faapotopotoga, e ui o loo sologa lelei mea uma?" Ae faapefea Elsebeth? Na ia ta'ua: "Na ou manatu o lenei tofiga e mai iā leova. Peita'i, sa ou mafaufau fo'i i lo matou fale e le'i leva ona toe faafou, faapea a matou meatotino sa iai mai le 25 tausaga ua mavae."

Ina ua māe'a le vaiaso atoa sa tala'i ai i Nordkyn, ona toe fo'i lea o Roald ma lona aiga i Bergen. Peita'i,

sa latou mafaufau pea i o latou uso ma tuafāfine i Lakserv, lea pe ā ma le 1,300 maila (2,100 km) le mamao mai lo latou nuu. Na faapea mai Elsebeth: "Sa ou tatalo atu pea iā leova, ma fesoota'i pea ma a matou uō, e ala i le lafo i ai o tusi ma ata." Na ta'ua e Roald: "Sa mana'omia ona ou faaalu se taimi e mafaufau loloto ai i le faai'uga e tatau ona fai. Sa matou popole fo'i pe mafai, ma po o le ā fo'i le auala o le a tausia ai o matou lava mana'oga. Ou te tatalo iā leova i le tele o taimi, ma talatalanoa ma lo'u aiga faapea uso ta'umatuina." Na faapea mai Fabian: "O le tele o taimi e mafaufau loloto ai i lea mataupu, na ou iloa ai e lē iai se māfuaaga tatau o le a ou lē alu ai. Sa ou tatalo atu pea iā leova, ma na faasolosolo lava ona faamalosia ai lo'u faanaunauga e siitia atu i se isi vaipanoa." Ae faapefea Isabel? Ina ia nofosauni mo lo latou tofiga, sa amata ona ia paeonia i lana faapotopotoga, ma faaaluina le tele o le taimi e faia ai ana lava su'esu'ega totino. Ina ua māe'a le ono masina talu ona ia paeonia, sa ia lagona ua ia lava tapena e siitia atu i Lakserv.

LAASAGA NA FAIA

Sa faamalosia le faanaunauga o Roald ma lona aiga, ina ia auauna i se oganuu o loo mana'omia tele ai le fesoasoani. O lea, ina ia ausia lo latou sini, sa iai laasaga na latou uia. E ui sa lelei le totogi o le galuega a Roald, ae sa ia talosaga pe mafai ona ave ni ona aso mālōlō mo le tausaga atoa. Peita'i, sa talosagaina o ia ina ia galue faavaitaimi. E mafai ona ia galue i se faasologa e faigaluega mo vaiaso e lua, ona mālōlō lea mo vaiaso e ono. Na faapea mai Roald: "Sa sologa lelei mea uma, e ui lava sa faaitiitia lo'u totogi."

Na faapea mai Elsebeth: "Na mana'o la'u tane e sa'ili so matou fale i Lakserv, ae mautotogi tagata i lo matou fale i Bergen. Na taulau manuia a matou tau-mafaiga, e ui i le tele o le taimi ma le malosi sa alu ai. Mulimuli ane, sa maua ni galuega faavaitaimi a la ma fanau, ma sa fesoasoani lea i le tausiga o lo matou aiga."

Ua faapea mai Isabel: "Talu ai o Lakserv o se aai la'itiiti, sa faigatā ai mo a'u ona maua se galuega e fesoasoani ai i la'u paeonia. E iai taimi na ou manatu ai ua lē aogā a'u taumafaiga." Peita'i, o le tausaga muamua talu ona latou iai i Lakserv, sa ia galue ai i

(Itu agavale) O loo su'esu'e Knut ma Lisbeth ma se aiga i Uganda

(Pito i luga) O loo tala'i atu Marelius ma Kesia i se tagata Sami mai i Nouē

ni galuega faavaitaimi se iva. O na galuega, sa mafai ona fesoasoani i a'u tupe faaalu. Ae faapefea Fabian? Na ia ta'ua: "Ina ia mafai ona avea a'u ma fai ele-tise, sa mana'omia pea ona ou a'oga ma faigaluega i lea lava matātā. O le tulaga lenā sa iai i Lakselv. Mulimuli ane, sa manuia a'u su'ega, ma faigaluega faavaitaimi ai o se fai eletise."

AUALA ESEEESE E FAALAUTENE AI LE AUAUNAGA

Na manana'o fo'i **Marelius** ma lana avā o **Kesia**, e auauna i se organuu o loo mana'omia tele ai le fesoasoani. Na faapea mai Marelius, lea ua 29 nei ona tausaga: "O lauga e faia i tauaoifiaga, faapea faatalatalanoaga e faatatau i le auaunaga faapaeonia, na uuna'ia ai a'u ina ia mafaufau i ni auala e faalau-tele ai la'u auaunaga." Peita'i, sa faigatā tele mo Kesia, lea ua 26 nei ona tausaga, le siitia atu i se vai-panoa e mamao ese mai i aiga. Na ia ta'ua: "Ou te lagona le faanoanoa, pe a manatu i le nofo valavala ai ma ē e pele iā te a'u." E lē gata i lea, sa faigaluega faasoloatoa Marelius, ina ia totogi ai lo la fale. Na ia faapea mai: "Sa mafai ona ma faia le tele o suiga, ona o le tatalo atu pea iā leova mo lana fesoasoani." Muamua, sa la faaaluina le tele o le taimi i le faia o su'esu'ega faale-Tusi Paia. Mulimuli ane, sa faatau atu lo la fale, ma faamavae mai i a la galuega. Iā Ao-kuso 2011, na la siitia atu ai i le aai o Alta, i le itu i mātū o Nouē. Ina ia fesoasoani i le la auaunaga faapaeonia, o loo galue Marelius o se su'etusi, ae faigaluega Kesia i se faleoloa.

O **Knut** ma **Lisbeth**, o se ulugalii ua silia ma le ta'i 30 o la tausaga. Na pā'ia o la loto ina ua faitau i le Year-book i tala e faatatau i ē o loo auauna i vaipanoa o loo mana'omia ai le 'autala'i. Na faapea mai Lisbeth: "O le faitau i nei tala, na uuna'ia ai i ma'ua e mafau-fau e auauna i se isi atunu. Peita'i, ou te le'i mautinoa pe mafai ona ou faia lea mea, auā e lē o se tulaga e masani ai." E ui i lea, sa la faia pea taumafaiga ina ia ausia lo la sini. Na ta'ua e Knut: "Sa faatau atu lo ma fale, ae matou nonofo faatasi ma lo'u tinā, ina ia faaitiitia ai tupe faaalu. Na ma fia iloa fo'i pe faape'i le galulue i se organuu e ese le gagana e tautatala ai. O lea, na ma siitia ai i se faapotopotoga faa-Peretania i Bergen, ma e tasi le tausaga sa ma iai i inā. Sa matou nonofo faatasi ma le tinā o Lisbeth." E le'i umi lava, ae filifili loa Knut ma Lisbeth e siitia atu i se isi atunu. Na matuā telē se suiga, ina ua la filifilia le atunu o Uganda. E ta'i lua masina i tausaga ta'itasi e la te toe fo'i ai i Norway e faigaluega ai, ina ia tausia ai o la'ua mana'oga, ma tala'i faataimi atoa ai pea i lenā atunu.

'INĀ TOFOTOFO IA MA ILOA AI E LELEI IEOVA'

O ā ni i'uga ua maua e nei auauna a leova, na lotomalilie e siitia atu i se vaipanoa o loo telē ai le mana'oga? Na ta'ua e Roald: "Ua sili atu ona tele le taimi e faifaimea faatasi ai lo matou aiga, nai lo o le tulaga sa iai i Bergen. Ua matuā māfana lo matou aiga. O se faamanuiaga le vaaia o le aga'iga'i i luma faaleagaga o la ma fanau. E lē gata i lea, e lē o toe faaaluina le

O le faatatauina o mataupu silisili faale-Tusi Paia, e fesoasoani lea iā te oe e nefosauni ai e auauna i se vaipaoa o loo mana'omia ai le 'autala'i:

- Tatalo atu iā leova ina ia faamlosia lou faanaunaga, ma foa'i mai le "atamai aogā."—Faata. 3: 21; Fili. 2:13; Iako. 1:5.

- Ia sa'ilili atu mo fautuaga mai uso ta'umutauina. "O lē e savali ma tagata atamamai, e atamai ai o ia."—Faata. 12:15; 13:20.
- Ia faia ni fuafuaga ma'oti. "O fuafuaga a le tagata to'aga e manua ai o ia."—Faata. 21:5.

- Ia faia taumafaiga ina ia faataunu ai na fuafuaga. 'Ia faia mea lelei.'—Sala. 37:3.

E mautinoa o le a faamanuia e leova au taumafaiga, pe afai e te uia nei laasaga.—Faata. 16:3.

"Ua matuā māfana lo matou aiga."—Roald

tele o lo matou taimi ma le malosi i le sa'ililia o meafaitino, e pei o le taimi muamua."

Sa iloa e Elsebeth, sa tatau ona ia a'oa'oina se isi gagana fou. E aofia i le organuu a le faapotopotoga i Lakselv le nuu o Karasjok. E nofoia lea vaipanoa e le to'atele o tagata Sami, lea e mai le itu i mātū o Nouē, Suetena, Finilani ma Rusia. O lea, ina ia faafraigofie ona talanoa atu Elsebeth i tagata Sami, sa ia a'oa'oina ai loa lea gagana. Na faapea mai ma le fiafia Elsebeth: "E ono su'esu'ega faale-Tusi Paia o loo o'u faia, ma ua ou matuā fiafia lava i la'u auaunaga."

Ua avea nei Fabian o se auauna o le faiva ma o se paeonia fo'i, i la latou faapotopotoga fou. Na ia ta'ua, e to'atolu ni talavou i le faapotopotoga na la fesoasoani ai ma Isabel. Sa la faalaeiauina i latou ina ia faa-tele so latou sao i mea fai a le faapotopotoga. Ua avea i latou o ni talavou maelega i le galuega tala'i i le taimi lenei. Ua papatiso le to'alua, ma na avea i la'u o ni paeonia lagolago iā Mati 2012. Sa faafetaia e le isi talavou Fabian ma Isabel, ona o le la fesoasoani sa mafai ona toe faamlosia ai lona itu faale-agaga. Na faapea mai Fabian: "Na matuā pā'ia lava lo'u loto ona o lenā faamatalaga. O se fiafiaga le fe-

soasoani i isi tagata." Na ta'ua e Isabel: "Ua ou matuā fiafia lava i la'u auaunaga, ma ua ou talitonu i le moni o upu nei, 'ia tofotofo ma iloa e lelei leova.'"—Sala. 34:8.

Ua faatamaoaigaina Marelius ma Kesia i le itu faale-agaga, ona ua faafraigofie le auala e la te ola ai. Ua to'a 41 le 'autala'i i le faapotopotoga i Alta. Na faapea mai Marelius: "E tele ni suiga ua mafai ona faia i o ma olaga, pe a toe faatusatusa i le taimi ua te'a. E leai se isi olaga e sili atu ona faamalieina ai. O lea, e ma te faafetaia ai leova, ona ua mafai ona ma auauna o ni paeonia i lenei organuu." Ua faapea mai Kesia: "Ua fesoasoani lea iā te a'u e faatuatua atoatoa ai iā leova. E na te le'i tuulafoa'iina lava i ma'ua. O le nofo valavalai mai aiga, ua aogā lea iā te a'u e faaaaogā tatau ai le taimi pe a toe faatasi ma i latou. E leai se taimi e lagona ai le faanoanoa ona o la ma filifiliga."

Ae faapefea Knut ma Lisbeth? Na faapea mai Knut: "Na umi se taimi o tau faamasani i le si'omaga fou, faapea tū ma aga a lea atunuu. E tele taimi e ma te fesaga'ia ai faafitauli, e pei o le faalētonu o le suāvai, eletise, ma le tīgā o le manava mai lea taimi i lea taimi. Peita'i, e lē avea na mea ma itu e faavaivaia ai i ma'ua mai le faia o a ma su'esu'ega faale-Tusi Paia." Ua faapea mai Lisbeth: "E iai organuu e le'i oo ai lava le tala'iga, lea e lē mamao ese mai le mea e ma te nonono ai. Peita'i, e mātauina i taimi uma e tala'ia ai na vaipanoa, le fiafia o tagata e faitau le Tusi Paia. E latou te manana'o e a'oa'oina i latou i le Tusi Paia. E lē mafaatusalia le olioli e ma te mauaina mai i le a'oa'oina o nei tagata lotomaulalo."

E mautinoa le fiafia o lo tatou Ta'ita'i o Iesu Keriso, ona ua mafai ona oo atu le galuega sa ia amataina, i le tele o atunuu i le lalolagi. O se fiafiaga mo auauna uma a leova, le ofo atu o i latou lava e faataunuuiina le poloa'iga a lesu, ina ia "fai tagata o nuu uma lava ma soo."—Mata. 28:19, 20.

'Ia lototele ma faamalosi auā e faatasi Ieova lou Atua ma oe.'—IOSUA 1:9.

O LE Ā LAU TALI?

O le ā na tatau ona faia e losua ina ia faaaalia ai pea le faatuatua ma le lototele?

O ai faaa'oa'oga o le lototele e sili ona e fiafia i ai?

O ai faaa'oa'oga o le faatuatua ma le lototele e mafai ona fesoasoani iā te oe i le galuega tala'i?

IA LOTOTELE E FAATASI IEOVA MA OE

E UI e tatou te fesaga'ia faafitauli e pei o isi tagata, ae e tatou te maua le olioli i le auaunaga iā Ieova. E lē gata i lea, e tatou te mafatia fo'i ona o le faia o le mea sa'o. (1 Pete. 3:14; 5:8, 9; 1 Kori. 10:13) O lea, ina ia taulau i le fesaga'ia o faafitauli, e tatou te mana'omia le faatuatua ma le lototele.

² O le ā le faatuatua? Na tusi Paulo: "O le faatuatua, o le faatalitali lea ma le mautinoa i mea ua faamoemoe i ai, o le faamaoniga manino lea o mea moni e ui ina e lē o vaaia." (Epe. 11:1) Na ta'ua e se tasi faaliliuga e faapea: "O le faatuatua o se pepa e faamaonia ai mea ua e faamoemoe i ai. O le faatuatua o le mautinoa lea i mea e tatou te lē o vaaia." (*The Simple English Bible*) O se aiāiga tusitusia, e mafai ona faamaonia ma e mautinoa ai o oe e ana se mea totino. O le faatuatua fo'i ua **mafai** ai ona tatou mautinoa ma talitonuina folafolaga a Ieova. E tatou te **mautinoa** e faataunuuna uma e le Atua ana folafolaga, e ui e lē o mafai ona tatou vaaia i le taimi lenei.

³ O le lototele, o le mafai lea ona tatou tautatala ma gaoioi e aunoa ma le fefe, pe a oo i tulaga faigatā. E uiga atu fo'i i le maumaua'i, ma le lotomalilie e onosaia puapuaga ona o o tatou talitonuga.—Mare. 6:49, 50; 2 Timo. 1:7.

⁴ E tatou te mana'omia uma le faatuatua ma le lototele. Peita'i, e iai taimi e tatou te manatu ai e mana'omia ona faamalosia atili lo tatou faatuatua ma le lototele. E anoanoa'i faaa'oa'oga lelei o auauna a Ieova o ē na faaaalia le faatuatua ma le lototele. O lea, ina ia mafai ona faamalosia nei uiga iā i tatou, e tāua ona

1, 2. (i) O ā uiga e mafai ona fesoasoani iā i tatou i le fesaga'ia o faafitauli? (ii) O le ā le faatuatua? Ia faata'ita'i.

3, 4. (i) O le ā le lototele? (ii) O le ā se tasi o auala e mafai ona faamalosia ai lo tatou faatuatua ma le lototele?

tatou iloilo toto'a nei faaa'oa'oga mai le Tusi Paia.

NA FAATASI IEOVA MA IOSUA

5 Se'i o tatou toe mafaufau i se mea na tupu i le 3,500 tausaga ua mavae. O le taimi lea ua 40 tausaga talu ona faasa'olotoina e Ieova Israelu mai Aikupito, ma o loo avea Mose ma o latou ta'ita'i. E 120 tausaga o Mose ina ua ave o ia e Ieova i le tumutumu o le mauga o Nepo, ma matamata ai i le Nuu Folafolaina. Na maliu ai lava Mose i le tumutumu o lea mauga, ona soloa'i ane lea o Iosua e avea ma ta'ita'i o le nuu, ma o ia o sē na 'tumu i le agaga e atamai ai.' (Teu. 34: 1-9) O le taimi lea ua nofosauni Israelu e nofoia laueelele o Kanana. O lea, ina ia mafai ona avea Iosua ma ta'ita'i lelei, na mana'omia ona iā te ia le atamai mai le Atua, faatuatua, mautinoa, ma le lototele.—Teu. 31:22, 23.

6 O le atamai, lototele ma le faatuatua na faaalia e Iosua, na faamalosia ai Israelu a o latou tau mo le tele o tausaga e faoa laueelele o Kanana. Na latou mana'omia le lototele e tauina ai taua ma usiusita'i ai i le Atua. O lea, ina ua lata ina maliu Iosua, na ia faapea atu ai iā i latou: "Ia outou matuā lototetele e tausi ma faia mea uma ua tusia i le tusi o le tulafono a Mose, ia lē liliuese mai ai i le itu taumatau po o le itu tauagavale." (Iosua 23:6) E tatou te mana'omia le lototele e usiusita'i ai iā Ieova i taimi uma, aemaise pe a uuna'ia i tatou e isi e faia ni gaoioiga e feteena'i ma lona finagalo. (*Faitau le Galuega 4:18-20; 5:29.*) O le a tatou maua le lototele, pe a tatalo i le ta'ita'iga a Ieova ma maufaaatuatuaaina o ia.

5. O le ā na mana'omia e Iosua ina ia taulau manuia ai i lona tofiga?

6. (i) E tusa ai ma le Iosua 23:6, o le ā le māfuaaga e tatou te mana'omia ai le lototele? (ii) O le ā e tatou te a'oa'oina mai le Galuega 4:18-20 ma le Galuega 5:29?

E FAAPEFEA ONA TATOU TAULAU MANUIA?

7 Ina ia maua le lototele e faia ai le finagalo o le Atua, e tatau ona tatou su'esu'e-inia le Tusi Paia ma faatatau i o tatou olaga. O le mea lenā na faailoa atu iā Iosua e tatau ona ia faia ina ua avea ma ta'ita'i: "Ia e lototele ma matuā faamalosi e faia e tusa ma mea uma o i le tulafono na poloa'i atu ai la'u auauna o Mose iā te oe. . . . Aua ne'i

**Mau o le tausaga e 2013:
'la lototele ma faamalosi
auā e faatasi ieova lou
Atua ma oe.'**

—Iosua 1:9

te'a ese lenei tusi o le tulafono mai i lou gutu, ae ia e faitau lē leoa i ai i le ao ma le pō, ina ia e faia e tusa ma mea uma ua tussia ai; ona manuia ai lea o ou ala, ma e gaoioi ai ma le poto." (Iosua 1:7, 8) Na mulimuli Iosua i lenā fautuaga, ma 'manuia ai ona ala.' O le mulimuli i lenā faaa'oa'oga, o le a tatou maua ai fo'i le lototele ma taulau manuia ai i le auaunaga iā Ieova.

8 Na toe fetalai atili atu Ieova iā Iosua e faapea: "Ia lototele ma faamalosi. Aua le fefe pe mata'u, auā e faatasi Ieova lou Atua ma oe i mea uma e te alu i ai." (Iosua 1:9) O loo faatasi Ieova ma i tatou. O lea, po o ā lava tofotofoga e tatou te fesaga'ia, e lē tatau ona tatou atuatuvalae ai. Ae e sili ona faalaeiauina i tatou i upu nei: 'Ia lototele

7. O le ā na tatau ona faia e Iosua ina ia taulau manuia ai ma maua le lototele?

8. O le ā le mau o le tausaga e 2013, ma e faapefea ona fesoasoani na upu iā te oe?

ma faamalosi auā e faatasi Ieova lou Atua ma oe.' O upu na o loo faamauina i le Iosua 1:9, ua filifilia e avea ma mau o le tausaga e 2013. O na upu faapea faaa'oa'oga a isi na faaalia le faatuatua ma le lototele, o le a faamalosia ai i tatou a o faagasolo lenei tau-saga.

NA LATOU LOTOTETELE E FAI LE FINAGALO O IEOVA

9 Ina ua auina atu e Iosua ni sipai se to'a-lua i Kanana, na faalafiina i la'ua e Raava le fafine talitane, ae faasino atu o la fili i le ala sesē. O le faatuatua ma le lototele na ia faaalia, na faasaoina ai o ia ma lona aiga ina ua faaumatiaina e Isaraelu le aai o Ieriko. (Epe. 11:30, 31; Iako. 2:25) Na lafoa'ia e Raava lona olaga lē mamā na iai ina ia faafafiaina ai Ieova. O lea, e mafai fo'i e i latou ua avea ma Kerisiano ona faaalia le faatuatua ma le lototele, ma suia o latou olaga ina ia faafafiaina ai Ieova.

10 Na soifua Ruta le fafine Moapi ina ua mavae atu Iosua. Sa ia a'o'o'ina e faatatau iā Ieova ona sa ia faaipoipo atu i se tane Isaraelu. O lea, na ia lototele ai e auauna iā Ieova. Na nofo Naomi, le tinā o lona to'alua i Moapi, ma o i inā na maliliu ai lana tane faapea lana fanau tama e to'alua. O le mā-fuaaga lea na filifili ai Naomi e toe fo'i i Isaraelu. Na faapea atu Naomi iā Ruta ina ia toe fo'i i lona nuu. Peita'i na faapea mai Ruta: 'Aua e te finau mai iā te a'u ina ia ou tuulafoa'i iā te oe, ia ou lē mulimuli atu iā te oe. O lou nuu e fai ma o'u nuu, ma o lou Atua, o lo'u Atua fo'i lea.' (Ruta 1: 16) Na mulimuli ane faaipoipo Ruta iā Po-asa, se tasi o tauaiga o Naomi. Na fanau sa la tama, ma na tupuga mai ai Tavita ma Iesu. E manino mai ai, e faamanuia e Ieova

9. Na faapefea ona faaalia e Raava le faatuatua ma le lototele?

10. Na faapefea ona faamaonia e Ruta lona nau-nau e auauna iā Ieova, ma o le ā le i'uga na oo i ai?

i latou e faaalia le faatuatua ma le lototele.
—Ruta 2:12; 4:17-22; Mata. 1:1-6.

NA LAMATIA O LATOU OLA

11 E faamalosia lo tatou faatuatua ma le lototele, pe a mātauina le fesoasoani a Ieova iā i latou o loo faamuamua le faia o lona finagalo, faapea le puipuiina o o latou uso. O se faata'ita'iga, se'i mafaufau i le Ositaulaga Sili o Ioiata ma lana avā o Iosape. Ina ua mavae le maliu o le tupu o Aasaia, ona fasiotia lea e lona tinā o Atalia o fanau a le tupu, se'i vaganā ai Ioasa, ae avea ai o ia ma tupu tama'ita'i. Peita'i, na tausia faananā e Ioiata ma Iosape, Ioasa le atalii o Aasaia mo le ono tausaga, e ui na lamatia ai o la'ua ola. Na faatonuina e Ioiata le avea o Ioasa ma tupu, ae faatonuina le fasiotia o Atalia i le tausaga lona fitu. (2 Tu. 11:1-16) Na fesoasoani Ioiata i le tupu o Ioasa i le toe faaleleia o le malu-malu. Na maliu Ioiata ina ua 130 ona tau-saga, ma na tanu faatasi o ia ma tupu, "auā na ia faia mea lelei i Isaraelu ma le Atua moni ma Lona fale." (2 No. 24:15, 16) O le gaoioi ma le lototele o Ioiata ma lana avā, na faasaoina ai le gafa tautupu mai iā Tavita se'ia oo i le Mesia.

12 Na lamatia le ola o Epetemeleka, o se tasi o auauna i le maota o le tupu o Setekaia, i le puipuiina o Ieremia. Na tuu-a'ia e perenise o Iuta Ieremia o sē e fou-vale. O lea, na faatagaina ai i latou e le tupu o Setekaia e faia so o se gaoioiga latou te manana'o ai iā Ieremia. O le i'uga, na lafoina o ia i se vaieli palapalā, ma tuu ai se'ia oti. (Tere. 38:4-6) Na talosaga atu Epetemeleka i le tupu ina ia fesoasoani iā Ieremia. Na lamatia ai lona ola, ona sa feita tagata iā Ieremia. Peita'i na malie i ai

11. Na faapefea ona faaalia e Ioiata ma Iosape le lototele, ma o le ā na i'ua iai?

12. O le ā le gaoioiga lototele na faia e Epeteme-leka?

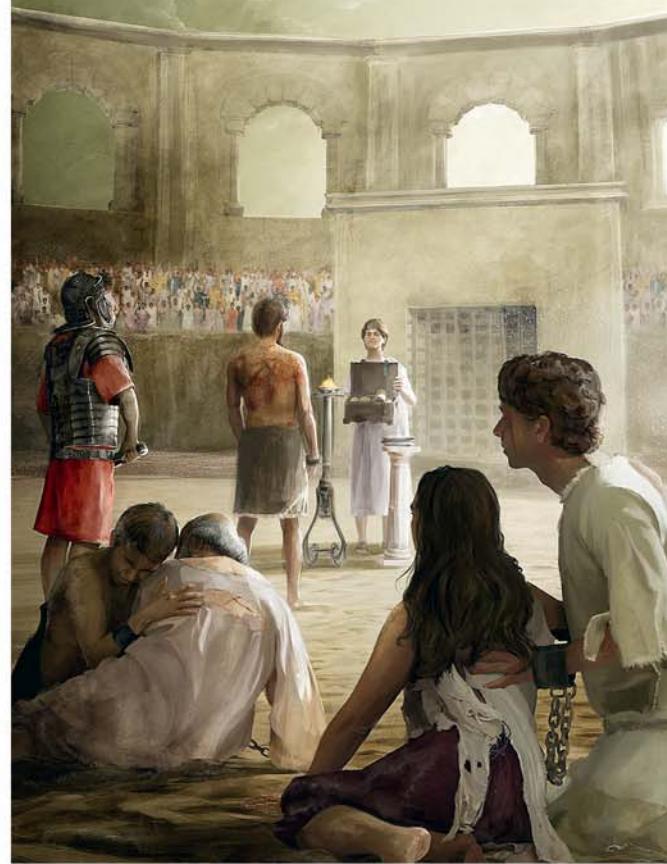
le tupu ma faatonuina Epetemeleka, e ave ni tamāloloa se to'a 30 e aumaia i fafo Ieremia mai le lua. O lea, na folafola ai e Ieova iā Ieremia le faasaoina o Epetemeleka, pe a osofa'ia e Papelonia Ierusalema. (Iere. 39: 15-18) E tauia e Ieova i latou e lototetele e faia lona finagalo.

13 I le 600 tausaga a o le'i afio mai le Messia, na faamaonia ai e ni auauna Eperu se to'atolu a Ieova, e tauia i latou e faaalia le faatuatua ma le lototele. Na poloa'ia e Nepukanesa tagata aloa'ia uma o Papelonina ina ia tapua'i i se tupua auro. O i latou e lē usiusita'i i lenā faatonuga e lafoina i se ogau mu aasa. Peita'i, na faapea atu ma le faaaloalo nei talavou iā Nepukanesa: "E mafai e lo matou Atua o loo matou auauna i ai ona lavea'i iā i matou. Le tupu e, e na te lavea'i i matou mai i le ogau mu aasa ma lou lima fo'i. Ae afai e leai, le tupu e, ia e silafia e matou te lē auauna i ou atua ma e matou te lē tapua'i fo'i i le tupua auro ua e faatuina." (Tani. 3:16-18) I le Tanielu 3:19-30, o loo faamatala manino ai le lavea'iina e Ieova o nei Eperu e to'atolu. Atonu e lē faamata'uina i tatou i le susunuina i se afi, ae e iai taimi e tofotofoina ai lo tatou usiusita'i i tulaga faigatā. Peita'i, e mautinoa e faamanuia e Ieova i tatou pe a faaalia le faatuatua ma le lototele.

14 Na faaalia e Tanielu le faatuatua ma le lototele, ina ua taumafai ona fili e faia se tulafono e aafia ai o ia. Na latou fai atu i le tupu o Tariu: "O so o se tasi e faatoga atu i se atua po o se tagata i le tolu sefulu aso, se'i vaganā ai oe le tupu e, ia lafoina o ia i le lua o leona." Ina ua iloa e Tanielu lenei tulafono, "ona ulu atu lea o ia i lona fale, ua

13. (i) Na faapefea ona faaalia e Eperu e to'atolu le lototetele? (ii) O le ā e tatou te a'o'a'oina mai i leatala?

14. E tusa ma le Tanielu mataupu e 6, na faapefea ona gaoioi ma le lototele Tanielu, ma o le ā le i'uga na oo i ai?

Na teena e ulua'i Kerisiano
le tapua'i i le emeperoa o Roma

tatala faamalama e faasaga i Ierusalema i le potu pito i luga o lona fale, ma e faatolu i le aso ona ia tootuli e tatalo ma avatu viiga i lona Atua, e pei ona ia masani ai." (Tani. 6:6-10) Na lafoina Tanielu i le lua o leona, peita'i na faasaoina o ia e Ieova.—Tani. 6: 16-23.

15 Na lamatia ola o Akula ma Pisila ona o Paulo. (Galu. 18:2; Roma 16:3, 4) Na la faaalia le lototele ma faia le faatonuga lenei a Iesu: "Ua ou tuuina atu iā te outou le poloa'iga fou, ina ia outou alolofa o le tasi i le isi; e pei ona ou alolofa atu iā te outou, ia ou-

15. (i) Na faapefea ona faaalia e Akula ma Pisila le faatuatua ma le lototele? (ii) O le ā le uiga o le fetaalaiga a Iesu o loo i le Ioane 13:34, ma ua faaalia faapefea e Kerisiano lea alofa?

tou alolofa fo'i o le tasi i le isi." (Ioa. 13:34) I le Tulafono a Mose, na mana'omia ai i se tasi ona ia alofa atu i isi e pei ona ia alofa iā te ia lava. (Levi. 19:18) Peita'i, aiseā ua avea ai lenei faatonuga a Iesu o se poloa'iga "fou"? Ona o lo tatou faaalia o le alofa, e tatau ai ona tatou lotomalilie e foa'i o tatou ola mo isi, e pei ona sa faia e Iesu. E to'a-tele Kerisiano moni i aso nei ua lamatia o latou ola, ina ia puipuia ai o latou uso mai i lima o o latou fili.—*Faitau le 1 Ioane 3:16.*

16 Na faata'ita'i Kerisiano i le ulua'i senituri iā Iesu, i le tapua'i lea e tau lava o Ieova. (Mata. 4:8-10) Na latou mumusu e tapua'i i le emeperoa o Roma. (Taga'i i le ata.) Na ta'ua i le tusi *Those About to Die*, e faapea: "E to'aitiiti lava nai Kerisiano na faamaamulu, e ui ina tū ai pea se fata faitaaulaga o loo mumū ai le afi i le malae e latou te faaaogāina. Na pau lava le mea e faia e se pagota, o le faasalalauina lea o ni nai mea manogi i luga o le afi, ona avatu loa lea i ai o lona Tusi Pasi Faafaitaulaga ma faasa'olotoina ai. Sa faamatala atu fo'i ma le faaeteete iā te ia e faapea, e lē o tapua'i i le emeperoa; ae ua na ona ia aloa'ia lava o le uiga tauatua o le emeperoa e fai ma ta'ita'i o le malo o Roma. Peita'i, e to'aitiiti lava ni Kerisiano na lolo atu."

17 E tele avanoa na tuuina atu i Kerisiano na iai i nofoaga o faasalaga a le 'au Nasi ina ia 'alofia ai le fasiotia o i latou. E pau le gaoioiga e latou te faia o le sainia lea o se malienga, e faailoa atu ai e lē toe avea i latou o ni Molimau a Ieova, ma e to'aitiiti lava nisi na lolo atu. A o faia le taua i Rwanda, na lotomalilie uso Tutsi ma Hutu, e lamatia o latou ola ina ia puipuia ai o latou uso. I tulaga faapena, e mana'omia ai e auauna a Ieova le lototele ma le faatuatua.

16, 17. (i) Na faapefea ona tofotofoina le faatuatua o nisi o Kerisiano i le ulua'i senituri? (ii) Ua faapefea ona tofotofoina le faatuatua o nisi o Kerisiano i aso nei?

O LOO FAATASI IEOVA MA I TATOU

18 Ua tatou maua le avanoa matagofie e tala'ia ai le Malo ma faia isi ma soo. O le galuega lenei e sili ona tāua ua tuuina mai e Ieova i ana auauna. (Mata. 24:14; 28: 19, 20) E mata'ina le faata'ita'iga na faataatia e Iesu. O loo ta'ua i le Luka 8:1, 'na ia malaga atu mai i lea aai i lea aai, ma mai i lea nuu i lea nuu, ua tala'i ma folafola atu le tala lelei o le malo o le Atua.' E pei o Iesu, e tatou te mana'omia le lototele ma le faatuatua ina ia tala'ia ai le tala lelei o le Malo. O le fesoasoani a Ieova, o le a tatou maua ai fo'i le lototele e pei o Noa. Na avea o ia o 'sē e tala'i le amiontonu' i se "lalolagi o tagata faalēmata'u," lea na faaumatiaina i le Lolo.—2 Pete. 2:4, 5.

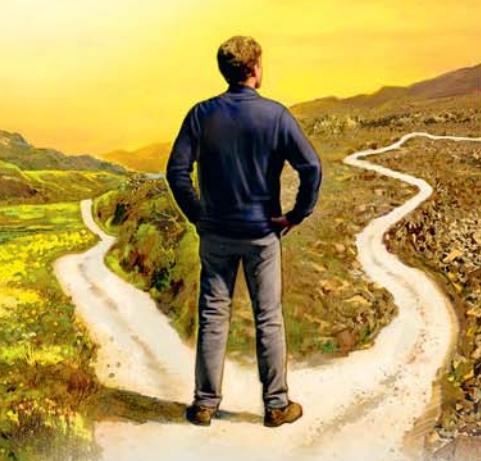
19 E fesoasoani le tatalo iā i tatou i le galuega tala'i. Ina ua sauāina soo o Iesu, na latou tatalo ina ia faaaauau ona latou 'ta'uta'u atu ma le lototetele le afioga paia a le Atua,' ma na faafogaina a latou tatalo. (*Faitau le Galuega 4:29-31.*) Pe a lagona le fefe i le tala'iga, ia tatalo iā Ieova mo le faatuatua ma le lototele, ma e mautinoa o le a ia fesoasoani mai.—*Faitau le Salamo 66:19, 20.**

20 E lē faigofie le taumafai e faia le finagalo o Ieova i lenei lalolagi amioleaga. Peita'i, o loo faatasi Ieova ma i tatou, ma o loo fesoasoani mai fo'i lona Alo, le Ulu o le faapopotopotoga. E lē gata i lea, o loo tatou faatasi ma le silia i le 7,000,000 isi Molimau a Ieova i le lalolagi aoao. O lea, se'i faaaauau ona tatou faaalia le faatuatua ma tala'ia le tala lelei. O le a fesoasoani le mau o le 2013 iā i tatou e faia ai faapea: 'Ia lototele ma faamalosi auā e faatasi Ieova lou Atua ma oe.'—Iosua 1:9.

* Taga'i i isi faaa'oa'oga o le lototele i le mataupu "Ia E Lototele ma Matuā Faamalosi," i Le Olomatamata o Fepuri 15, 2012.

18, 19. O ā faaa'oa'oga faale-Tusi Paia o le lototele ma le faatuatua, e fesoasoani iā i tatou i le tala'iga?

20. O le ā le fesoasoani ua maua e auauna a Ieova?

*"Inā outou filifili ia
i le aso nei po o ai e
tou te auauna i ai."*

–IOSUA 24:15.

IA TALI FESILI NEI

E faapefea ona e faamautinoa e
lē mafai e lau galuega ona va-
vaeesea ai oe mai iā Ieova?

E faapefea ona filifili lelei au faa-
fiafiaga?

O le ā e fesoasoani iā te oe, pe a
tuua e se tasi o lou aiga Ieova?

IA LEAI SE MEA E VAVAEESEA OE MAI IA IEOVA

E TĀUA tele filifiliga e tatou te faia, auā e aafia ai o tatou olaga. E pei lava o se tagata o loo savali i se auala ma tau atu i ni magāala se lua, ma filifili po o lē fea le ala e ui ai. E tatau ona ia filifilia le ala e vave ona ia taunuū ai i le nofoaga o loo ia fia malaga i ai.

² Ua ta'ua i le Tusi Paia le to'atele o i latou na tatau ona faia ni filifiliga tāua i o latou olaga. O se faata'ita'iga, sa tatau ona filifili Kaino e pulea lona ita pe leai. (Kene. 4:6, 7) Sa filifili fo'i Iosua pe e tapu-a'i i le Atua moni po o atua sesē. (Iosua 24:15) Sa naunau Iosua e mafuta vavalalata atu iā Ieova. O lea, na ia filifilia ai le ala e mafai ona fesoasoani iā te ia e faia ai faapea. Peita'i, na faia e Kaino se filifiliga na tuuesea ai o ia mai iā Ieova.

³ E iai taimi e tatau ona tatou faia ai se filifiliga tāua ina ia tumau ai i le ala sa'o. E tatau ona manatua, o a tatou filifiliga e mafai ona vavalalata atu ai iā Ieova ma faamamaluina ai o ia, pe e faaesea ai fo'i i tatou mai iā te ia. (*Faitau le Eperu 3:12.*) O le a tatou iloiolina i le mataupu lenei, ma le mataupu o le a sosoo mai vala e fitu o le olaga, e mafai ona tatou faia ai ni filifiliga e ono faaesea ai i tatou mai iā Ieova.

O SINI MA GALUEGA

⁴ E tatau i Kerisiano ona galulue e tausia i latou lava ma o latou aiga. Ua faailoa mai e le Tusi Paia, afaí e lē mana'o se tasi e tausia lona aiga, e sili atu lona leaga nai lo o le tagata e lē faatuatua. (2 Tesa. 3:10; 1 Timo. 5:8) E tāua galuega, peita'i a tatou lē faaeteete, e mafai e a tatou filifiliga i galuega ona va-

1-3. (i) Aiseā e avea ai Iosua ma faaa'oa'oga lelei? (ii) O le ā e tatau ona tatou manatua pe a faia ni filifiliga?

4. Aiseā e tāua ai galuega?

vaeeseina i tatou mai iā Ieova. E faapefea?

5 Pe afai o sa'ilia sau galuega, atonu e tofotofoina oe e talia **so o se** galuega e ofoina mai, pe afai e faigatā ona maua ni galuega i lou atunu. Ae faapefea pe afai e iai ni mataupu silisili o le Tusi Paia e feteena'i ma lenā galuega? Pe a mana'omia ona faaaogā le tele o lou taimi i le galuega, pe faamata o le a itiiti ai lou taimi mo le faapotopotoga ma lou aiga? Pe e tatau ona e talia le galuega, ona e te mafaufau e sili atu lenā nai lo o le leai o se galuega? Ia manatua, o lau filifiliga e mafai ona e vavalalata pe vavaeesea ai oe mai iā Ieova. (Epe. 2:1) E faapefea ona e faia se filifiliga atamai, pe a e mafaufau e sui pe e sa'ili sau galuega?

6 E faalagolago lau filifiliga e fai, i le mea e te mana'o e fai i lou olaga. Ia fesili ifo iā te oe lava, 'O le ā le māfuaaga ou te mana'omia ai se galuega?' Afai o lou faanaunauga ina ia mafai ai ona tauisia lou aiga, ma faaaauau ai pea i le auau-naga, e mautinoa o le a fesoasoani mai Ieova. (Mata. 6:33) E silafia e Ieova le auala e fesoasoani ai iā te oe, pe a faapea ua leai sau galuega ma lē a'ua'u lau faasoa. (Isa. 59:1) "E moni lava e silafia e Ieova le auala e lavea'i ai tagata e faamaoni iā te ia mai i o latou puapuaga."

–2 Pete. 2:9.

7 Ae faapefea pe afai e te faigaluega ona o lou naunau e fia mau'oa? E mafai ona e taulau, peita'i, o le faigaluega ona o le faanaunauga e fia mau'oa, e mafai ona lamatia ai. (*Faitau le 1 Timoteo 6:9, 10.*) O le a e vavaeesea oe mai iā

5. O le ā e tatau ona e mafaufau i ai a o le'i taliaina se galuega?

6, 7. (i) O ā māfuaaga e talia ai e se tasi se galuega? (ii) E faapefea i le galuega e te filifilia ona vavaeesea oe mai iā Ieova, ma aiseā?

Ieova, pe afai e sili ona tāua tupe ma galuega i lou olaga.

8 Afai o oe o se matua, ia manatua e mafai ona aafia lau fanau i au filifiliga. O le ā lo latou manatu i le mea e sili ona tāua i lou olaga? Pe e sili ona tāua iā te oe lau galuega, po o lau faaūoga ma Ieova? Pe afai e sili ona tāua iā te oe le fia ta'uta'ua ma le sa'ilia o le tele o tupe, pe e te manatu o le a latou faia fo'i se filifiliga sesē faapena a o latou tuputupu a'e? Atonu o le a latou lē faaaloalo fo'i i lou tulaga o se matua. Na faapea mai se talavou Kerisiano: "Sa matou manatu i le taimi muamua, na galue mamafa lo'u tamā ina ia lelei le tauisia o le aiga. Peita'i, a o faagasolo taimi, na iai se mea na suia. Na ia faigaluega i le tele o taimi ina ia faatau ai mea taugatā e lē mana'omia. O le i'uga, na iloa i matou o se aiga e tele tupe, nai lo o le avea ma ē e faalaeiauina isi e au-auna iā Ieova. E sili atu ona tāua iā te a'u le galue mamafa o lo'u tamā e tauisia i matou i le itu faaleagaga, nai lo o le sa'ilia o le tele o le tupe."

9 Mātua, aua ne'i vavaeesea outou mai iā Ieova, ona o le faamuamua o galuega. Ia iloa e lau fanau, e sili atu ona tāua iā te oe mea faaleagaga nai lo o le sa'ilia o meafaitino.—Mata. 5:3.

10 Talavou, e faapefea ona e faia se filifiliga atamai pe afai o loo e mafaufau i sau galuega i le lumana'i? E pei ona tatau a'oa'oina, e faalagolago lau filifiliga i le mea e te mana'o e fai i lou olaga. Atonu e te mafaufau e auai i se a'oga e faalautele ai lou tomai i se galuega. Pe faamata e fesoasoani lenā galuega iā te

8, 9. O ā fesili e tatau ona fesili ifo ai mātua e faatatau i a latou galuega? Faamatala.

10. O le ā e tatau ona mafaufau i ai se talavou pe a filifilia se galuega?

oe ina ia avea ai lau auaunaga iā Ieova o se mea e sili ona tāua i lou olaga? Pe o lau galuega o le a vavaeesea ai oe mai iā Ieova? (2 Timo. 4:10) Pe e pei oe o tagata o le lalolagi, e faato'ā maua lava le fiafia pe a tele tupe? Ia tatou faatuatua-inia Ieova e pei o Tavita, o lē na tusi: "Sa ou talavou, a o lenei ua ou toeaina, ae ou te le'i iloa lava se tagata amiotonu ua tuulafoa'iina, po o ana fanau o 'aisi mo ni mea'ai." (Sala. 37:25) Ia manatua, o le tasi ala e mafai ona vavaeesea ai oe mai iā Ieova, a o le isi ala e mafai ona e maua ai se olaga faamalieina. (*Faitau le Faataoto 10:22; Malaki 3:10.*) O le ā le ala o le a e filifilia?*

TAFAOGA MA FAAIFIAGA

11 E lē o faapea mai le Tusi Paia e leaga ma leai se aogā o faafiafiaga. Na tusi atu Paulo iā Timoteo, e iai aogā o le faamalosítino. (1 Timo. 4:8) Ua faapea mai le Tusi Paia e iai le "taimi e 'ata'ata ai,"

* Mo nisi faamatalaga, taga'i i le mataupu e 38 o le tusi *Questions Young People Ask—Answers That Work*, Volume 2, ma *Le Olomamatama 2007*, Me 1, itulau e 27, 28.

11. O le ā le manatu o le Tusi Paia i faafiafiaga, peita'i o le ā e tatau ona tatou manatua?

ma le "taimi e osooso ai," ma ua faaleiauina i tatou ina ia lava le mālōlō. (Fai. 3:4; 4:6) Peita'i a tatou lē faaeteete, e mafai e faafiafiaga ona vavaeesea i tatou mai iā Ieova. E faapefea? E ala i **itu-aiga** o faafiafiaga e tatou te filifilia, faapea le **tele o le taimi** e tatou te faaalu ai.

12 Muamua, se'i o tatou mafaufau i ituaiga o faafiafiaga e tatou te filifilia. E iai faafiafiaga lelei, peita'i, ua si'omia i tatou i faafiafiaga e inosia e le Atua, lea e aofia ai faiga sauā, faiga faaagaga ma amioga lē mamā. O lea, ia filifili lelei a tatou faafiafiaga. Ia mafaufau i fesili nei: O le ā se aafiafa o a'u faafiafiaga iā te a'u? Pe e faaauilumaina ai faiga sauā ma le uiga lotonuu? Pe e uuna'ia ai fo'i a'u ina ia iai le uiga faumālō? (Faata. 3:31) Po o le a ou faaaluina ai le tele o tupe? Pe o le a tausuai ai isi pe a latou iloa ituaiga faafiafiaga o loo o'u filifilia? (Roma 14:21) O ai ituaiga tagata o le a matou faifaimea faatasi i nei ituaiga faafiafiaga? (Faata. 13:20) Pe e uuna'ia a'u e nei faafiafiaga e faia amioga lē talafeagai?—Iako. 1:14, 15.

12. O le ā e tatau ona e mafaufau i ai pe a filifilia au faafiafiaga?

E aogā faafiafiaga pe a filifili lelei ma talafeagai le taimi e faaaluina ai

13 La mafaufau fo'i i le tele o le taimi e faaaluina i au faafiafiaga. La fesili ifo iā te oe lava: Po o o'u faaaluina le tele o le taimi i faafiafiaga, ma itiiti ai le taimi mo le tala'iga ma sauniga? O le soona faaalu o le taimi i evaevaga, o le a lē maua ai le fafia e tatau ona maua mai i faafiafiaga. Peita'i, e sili atu le fafia e maua e i latou e fuafua lelei le taimi e faaaluina i faafiafiaga. Aiseā? E lē faapopoleina i latou, talu ai sa latou faamuamua mea e sili ona tāua.—*Faitau le Filipi 1:10, 11.*

14 E foliga mai e ono maua le fafia i le tele o le taimi e faaalu i faafiafiaga, peita'i e mafai ona vavaeesea ai i tatou mai iā Ieova. Na faamatala e se talavou e 20 tausaga e igoa iā Kim, e masani ona ia faifaimea faatasi ma isi i faai'uga o vaiaso. Peita'i, i le taimi lenei ua ia iloa e iai mea e sili atu ona tāua. I le avea ai ma paeonia, e tatau ona usu i le 6 i le taeao i le tala'iga. O lea, e lē tatau ona ia toe eva umi i le pō. Na ia faapea mai: "Ua ou iloa e lē leaga faafiafiaga, peita'i, e mafai ona taa'ina ese ai a'u." Na iloa e Kim, e tatau ona fuafua lelei le taimi e faaalu i tafaoga ma faafiafiaga.

15 O le tiute tauave o mātua le saunia o le tausiga faaletino, faaleagaga, faapea le itu tau faalogona o fanau. E aofia ai i nei mea le saunia o faafiafiaga mo i latou. E ui e iai faafiafiaga e lē lelei, peita'i, e lē tatau ona manatu mātua e leaga faafiafiaga uma. (1 Kori. 5:6) Pe a la iloiloina lelei faafiafiaga, o le a mafai ona maua ai auala e fafia ai le aiga.* O

* Mo nisi faamatalaga, taga'i i *Le Olomatamata* o Mati 1 2006, itulau e 19, palakalafa e 9-13.

13, 14. Aiseā e tatau ai ona e mafaufau i le tele o le taimi e faaalu i faafiafiaga?

15. E faapefea ona fesoasoani mātua i a latou fanau ina ia filifilia lelei faafiafiaga?

le faia faapea, o le a lē mafai ai e faafiafiaga ona vavaeesea lou aiga mai iā Ieova.

FAIĀ FAALEAIGA

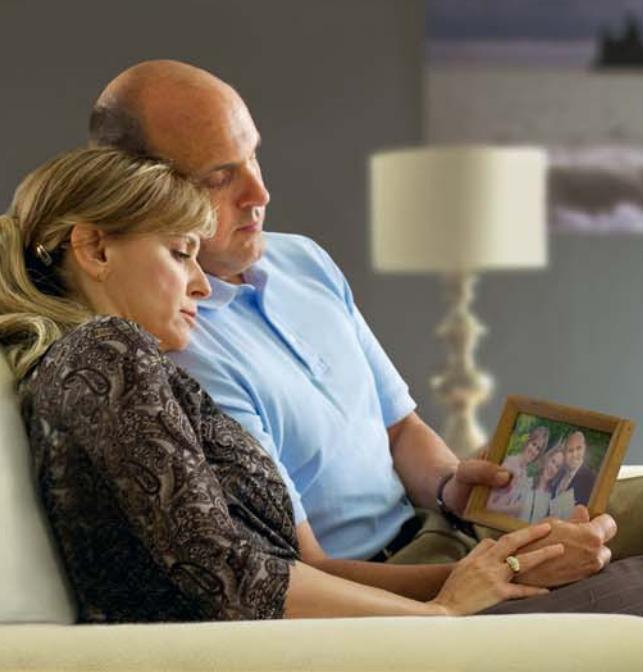
16 O se mea masani le malosi o le alofa i le va o mātua ma fanau. Na faata'ita'ia fo'i e Ieova lona alofa i ona tagata, i le alofa o se tinā i lana tama. (Isa. 49:15) E masani ona tatou faanoanoa pe a tuua e se tasi o le aiga Ieova. Na faapea mai se tasi o tuafafine na faate'aina sana tama teine: "Sa ou lagona le lē fafia, ma taumānatu, 'Aiseā ua ia tuua ai Ieova?' Na oo iā te a'u faalogona nofosala, ma tuua'ia a'u e tusa o le mea na tupu."

17 Afai o lou tulaga lenā, e silafia lelei e Ieova ou faalogona. Na 'tigā fo'i lona finagalo' ina ua fouvale le ulua'i tagata, faapea i latou na ola faatasi ma Noa. (Kene. 6:5, 6) E lē malamalama i latou e le'i faate'aina se tasi o lona aiga i le tigā o lea tulaga. Peita'i, e mata'utia le faatagaina o amioga sesē a o tatou tauaiga ua faate'aina, e vavaeesea i tatou mai iā Ieova. O le ā le auala e fesaga'ia ai na tulaga faanoanoa?

18 Aua le tuua'ia oe mo le mea na tupu. E tauave e le sui ua papatiso o le aiga lana lava ia avega, ma filifili pe auauna iā Ieova pe leai. (Kala. 6:5) I le silafaga a Ieova, e lē tuua'ia oe i le mea na tupu, peita'i o le tagata faimea sesē. (Eseki. 18:20) E lē tatau ona tuua'ia isi, peita'i, ia faaaloalogia le auala ua tauaao ai e Ieova le mataupu. E lē tatau fo'i ona tatou tuua'ia toeaina, ona o i latou o loo leoleoina le lafu. Peita'i, ia tatou

16, 17. (i) O ā tulaga faigatā ua fesaga'ia e le to'atele o mātua i aso nei? (ii) E faapefea ona tatou iloa e malamalama lelei Ieova i o tatou faalogona?

18. Aiseā e lē tatau ai i mātua ona tuua'ia i latou pe a tuua e le fanau Ieova?

E lē afāina le faamoemoe e toe fo'i mai iā Ieova sē e pele iā te oe

tetee atu i le Tiapolo, ma lē vavaeesea ai i tatou mai iā Ieova.—1 Pete. 5:8, 9.

19 O le ā e tupu pe a e lē fiafia iā Ieova ona o le faate'aina o lau tama? E mafai e lenā mea ona vavaeesea ai oe mai iā Ieova. E ui e pele iā te oe lē ua faate'aina, ae ia iloa e lenā tagata, e sili atu lou alofa iā Ieova nai lo o lou aiga. Ina ia fesaga'ia lea tulaga faigatā, e tatou ona e taumafai e faamalosia lau faiā ma Ieova. E lē gata i lea, ia faauau pea ona faifaimaea faatasi ma uso ma tuafafine. (Faata. 18:1) La faailoa atu ou faalogona iā Ieova i le tatalo. (Sala. 62:7, 8) La 'alofia le faia o ni faamolemolega ina ia faifaimaea faatasi ai pea ma lē ua faate'aina. O se faata'ita'iga, e ala i le fesooota'i i le telefoni po o le imeli. (1 Kori. 5:11) La pisi pea i le auau-

19, 20. (i) O le ā e fesoasoani i mātua pe a faate'aina se tasi o le fanau? (ii) O le ā le faamoemoe e tatou ona iai i mātua?

naga iā Ieova. (1 Kori. 15:58) Na faapea mai le tuafafine lea na ta'ua i le amataga: "Ua ou iloa e tatau ona ou pisi pea i le auauaga iā Ieova, ina ia faamalosia ai pea lo'u itu faaleagaga. O le faia faapea, e mafai ai ona ou toe fesoasoani i la'u tama pe a toe fo'i mai iā Ieova."

20 Ua faapea mai le Tusi Paia o le alofa "e faamoemoe i mea uma." (1 Kori. 13:4, 7) E lē afāina le faamoemoe e toe fo'i mai iā Ieova sē e pele iā te oe. E to'atele i latou na faate'aina e filifili e toe fo'i mai iā Ieova ma lana faalapotopotoga i tausaga ta'itasi. E lē tumau ai pea le lē fiafia o le finagalo o Ieova, pe a faaalia e le tagata faimea sesē le salamō. Nai lo o lea, ua ia 'nofosauni e faamagaloina' i latou.—Sala. 86:5.

IA FAIA FILIFILIGA ATAMAI

21 Ua tuuina mai e Ieova le aiā e tatou te faia ai filifiliga i le olaga. (*Faitau le Teuteronome 30:19, 20.*) Peita'i e tatau ona tatou faia ni filifiliga atamai. Ia fesili ifo le tagata lava ia: 'Po o o'u faia ni filifiliga lelei i le olaga? Po o o'u faatagaina a'u faafiafiaga, galuega, ma faiā faaleaiga e vavaeesea ai a'u mai iā Ieova?'

22 E lē mavae le alofa o Ieova mo ona tagata. O lea, e leai se mea e mafai ona vavaeesea ai i tatou mai iā te ia, se'i vanganā ua tatou faia ni filifiliga sesē. E lē tatau ona tupu lenā mea. (Roma 8: 38, 39) La tatou faamautinoa e leai se mea e mafai ona vavaeesea ai i tatou mai iā Ieova. O le a talanoaina i le mataupu i le vaiaso fou, isi vala e fā o le olaga e mana'omia ona tatou faia ai ni filifiliga atamai.

21, 22. O ā ituaiga o filifiliga o le a e faia i le olaga?

"Ia outou mafuta vavalalata atu i le Atua, ona mafuta vavalalata mai lea o ia iā te outou."—IAKO. 4:8.

PE E MAFAI ONA E FAAMATALA?

E faapefea ona tatou faamautinoa e lē mafai e masini faaonapōnei ma le soifua mālōlōina, ona vavaeeseina i tatou mai iā Ieova?

E faapefea ona tatou ‘alofia le mana’o tele i tupe ma le uiga faamaualuga?

E faapefea ona tatou mafuta vavalalata atu iā Ieova?

IA MAFUTA VAVALALATA ATU PEA IĀ IEOVA

NA FOFOAINA e Ieova le tagata ma le fuafuaga ia iai se faiā lelei ma ia. Peita’i, e mana’o Satani e tatou te mafaufau e lē mana’omia ona iai sa tatou faiā ma Ieova. Sa amata ona taumafai Satani e faatalitonu tagata i lenā manatu, ina ua ia faasesēina Eva. (Kene. 3: 4-6) Talu mai lenā taimi, e to’atele ua latou mafaufau e latou te lē mana’omia le Atua.

2 E lē tatau ona faasesēina i tatou e Satani, auā ua faapea mai le Tusi Paia, e “tatou te lē vālea i ana togafti.” (2 Kori. 2:11) E faaosoosoina e Satani i tatou ina ia faia filifiliga e vavaeeseina ai i tatou mai iā Ieova. Na tatou iloiloina i le mataupu ua mavae le auala e faia ai filifiliga e faatatau i galuega, faafiafiaga, ma mataupu i le aiga. Peita’i, o le a iloiloina i le mataupu lenei le auala e faaosoosoina ai i tatou e Satani e ala mai i masini faaonapōnei, soifua mālōlōina, tupe, ma le uiga mimita. E mafai ona tatou “mafuta vavalalata” atu iā Ieova, pe a lelei ona faia a tatou filifiliga i nei vala o le olaga.—Iako. 4:8.

MASINI FAAONAPŌNEI

3 Ua faaaogā e le to’atele o tagata komepiuta ma le tele o isi masini faaonapōnei. E aogā nei masini pe afai e faaaogā tatau. Ae e mafai ona vavaeeseina ai i tatou mai iā Ieova, pe a faaaogāsesēina. E aogā komepiuta. Ua faaaogā e uso e tusia ma lolomia ai le *Olomatamata*. Ua mafai fo’i ona faia ai sa’ili’iliga, fesoota’iga, ma taalogia. Peita’i e mafai ona alu uma ai lo tatou taimi ma mafaufau. E masani ona uuna’ia e

1, 2. (i) Ua faapefea ona taumafai Satani e faasesēina tagata? (ii) O le ā e fesoasoani iā i tatou ina ia mafuta vavalalata atu ai iā Ieova?

3. Faamatala itu e mafai ona aogā ma lamatia ai le faaaogaina o masini faaonapōnei.

faasalalauga faapisinisi tagata, ina ia **tatau** lava ona latou faatauina masini fou. Na faapea mai se talavou, o lona naunau tele i se tasi o masini fou, na faatau ai se tasi o ona fatuga'o ina ia mafai ai ona faatauina lenā masini.

4 E sili atu ona leaga pe afai e aafia la tatou faiā ma Ieova ona o masini faaonapōnei. E mafai ona alu uma ai le taimi, pe faaaogāina sesē fo'i. Na faapea mai Ioane, na ia faaalu le tele o lona taimi i le komepiuta nai lo o le faia o su'esu'ega.* E masani ona tuai ona moe pe a ia faaaogāina le Initani i le pō. E ui i lona lē lavā, ae na atili faigatā ai iā te ia ona taofi le faaaogāina o le komepiuta, e oo lava i le matamata i ata lē lelei. Na ia taumafai e tuu lana masaniga. O lea, na ia faapolokalameina ai lana komepiuta, ina ia pē i le taimi e tatau ona moe ai.—*Faitau le Efeso 5:15, 16.*

* Ua suia nisi igoa.

4. Na faapefea ona tuu e se tasi o uso lana masaniga o le soona faaaogā o le komepiuta?

Mātua, ia fesoasoani i le fanau e faaaogā tatau masini faaonapōnei

5 E lē mana'omia ona pulea e mātua gaioiga uma a le fanau. Peita'i, e tatau ona latou pulea le faaaogāina e fanau o le komepiuta. E lē tatau ona faaaogāina e tamaiti tuatusi e faatatau i faiga faataulāitu ma faiga lē mamā, taaalo i taaloga sauā, pe fai-faimea fo'i ma tagata leaga i le initaneti. Afai e tuufau i latou, atonu o le a latou ma-faufau e leai se afāina o na mea. O le tiute o mātua le puipuia o fanau ma talavou mai le vavaeese mai iā Ieova. E oo lava i meaola e latou te puipuia a latou toloa'i. O lea, e alagatatau ai i mātua ona puipuia a latou fanau mai i tulaga e lamatia ai.—Faatusa-tusa i le Hosea 13:8.

6 Ia fesoasoani i lau fanau ina ia aumea atu i Kerisiano ta'umatuaina i le faapoto-potoga. Ae ia manatua, e mana'omia ona faaalu **lou** taimi ma lau fanau, e ala i le taliē, taaalo ma galulue faatasi. O le faia faapea, o le a outou mafuta vavalalata atu ai iā Ieova.*

SOIFUA MĀLŌLŌINA

7 Na amata ona mama'i tagata talu mai le taimi na usita'i ai Atamu ma Eva iā Satani, ma vavaeeseina ai i la'ua mai iā Ieova. E fiafia Satani pe a tatou mama'i, ona o le a faafaigatā ai la tatou auaunaga. Ae pe a tatou feoti, o le a lē mafai ona tatou toe au-auna iā Ieova. (Sala. 115:17) O le faalogona masani lava le naunau ia ola mālōlōina.* Peita'i, e tatau fo'i ona tatou manatu māmāfa i le soifua mālōlōina o o tatou uso ma tuafāfine.

* Taga'i i le matapu, "Le Auala e Tausia A'e ai Fanau e Maufaatuatuaaina" i le *Ala Mai!* o Ianuari-Mati 2012.

* Taga'i i le matapu "Auala e Lima e Maua ai le Soifua Mālōlōina Lelei," i le *Ala Mai!* o Iulai-Setema 2011.

5, 6. (i) O le ā e tatau ona faia e mātua mo fanau?
(ii) E faapefea ona faamautinoa e mātua o loo lelei aumea a le fanau?

7. Aiseā e tatou te manana'o ai e soifua mālōlōina?

8 E tāua lo tatou soifua mālōlōina, peita'i, e lē tatau ona avea ma o tatou popolega autū. Ua faaalu e nisi le tele o le taimi e talanoa ai i mea'ai paleni, faapea vailaau ma togafitiga faafoma'i, nai lo o le tala'ia o le Malo. E latou te manatu o loo latou fesoasoani i isi. Peita'i, e lē tatau ona faaaogā Maota mo Sauniga, fonotaga ma tauaofaga, e faatau ma faailoa atu ai a tatou togafitiga faafoma'i. Aiseā?

9 E tatou te auai i sauniga ina ia a'oa'oina ai mea faaleagaga, ma maua ai le olioli, se tasi o vala o le fua o le agaga paia. (Kala. 5:22) E le'i fuafuaina a tatou sauniga ina ia talanoa ai i togafitiga faafoma'i, auā o le a aveesea ai le olioli o isi. (Roma 14:17) E tatau ona fai e le tagata lava ia ana filifiliga e faatatau i lona soifua mālōlōina. E oo lava i foma'i, e lē mafai ona latou aumaia vai-fofō o faama'i uma. O le soona popole i o tatou ola, e lē mafai ona faafualoaina ai o tatou aso. (Luka 12:25) Peita'i, "o le loto e fiafia e aogā auā e mālōlō ai."—Faata. 17:22.

10 E tatau ona tatou manatu mamafa i o tatou foliga vaiaia. Peita'i, e lē tatau ona tatou soona naunau e toe maua foliga a o talavou. Ua faapea mai le Tusi Paia: "O le ulusinā o le pale matagofie lea pe a iai i le ala o le amiotonu." (Faata. 16:31) E sili atu ona tāua i le silafaga a Ieova le tagata lilo i totonu, ma o le auala fo'i lenā e tatau ona tatou mafaufau ai. (*Faitau le 1 Peteru 3:3, 4.*) E lē tatau ona lamatia o tatou ola i le faia lea o ni togafitiga ma ni taotoga lave-lave, ina ia aulelei atili ai. Po o le ā lava lo tatou matutua ma lo tatou soifua mālōlō—

8, 9. (i) E faapefea ona 'alofia le avea o le soifua mālōlōina ma o tatou popolega autū? (ii) O ā aogā o le mauaina o le olioli?

10. (i) O le ā e sili ona tāua i le silafaga a Ieova? (ii) O afea o le a tatou maua ai le soifua mālōlōina atoatoa?

ina, ae "o le olioli mai iā Ieova," e maua ai le fiafia moni. (Nee. 8:10) E na o le lalolagi fou o le a maua ai le soifua mālōlōina atoatoa, ma toe fo'i ai i le tulaga talavou. (Iopu 33:25; Isa. 33:24) O lea, ia faia filifiliga atamai i le taimi lenei, ma faatuatuaina folafolaga a Ieova. O le faia faapea, o le a maua ai le olioli i le taimi lenei, ma lē avea ai le mauaina o le soifua mālōlōina ma o tatou popolega autū.—1 Timo. 4:8

TUPE

11 E lē leaga le mauaina ma le sa'ililia o tupe. (Fai. 7:12; Luka 19:12, 13) Peita'i, o le "mana'o tele i tupe," o le a vavaeeseina ai i tatou mai iā Ieova. (1 Timo. 6:9, 10) O le "popole i mea a lenei lalolagi," e mafai ona faavaivaia ai i tatou i le itu faaleagaga. O le 'malosi taufaasesē fo'i o le 'oa,' e mafai ona faasesēina ai i tatou i le manatu e faapea, e mafai e 'oa ona aumaia le puipuiga ma le fiafia tumau. (Mata. 13:22) Peita'i, na faapea mai ma le manino Iesu, "**e lē mafai ona pologa se tasi**" i le Atua atoa ma 'oa. —Mata. 6:24.

12 E mafai ona faaososoina i tatou e faia mea sesē, pe a mafaufau o tupe o le mea lea e sili ona tāua i le olaga. (Faata. 28:20) Ua faatauina e nisi pepa *lotto*, ona ua tosina i folafolaga o le mauagofie o 'oa. Ua faia e nisi uso faiga faapisini e nonō atu ni tupe i ni pasene e sili ona tetelē, po o pisinisi e faatogafiti ona maua mai ai tupe a isi tagata. Ua latou taumafai e faalaeiau tagata o le faapotopotoga e teu a latou tupe i a latou pisinisi faapena. Ua seetia isi i folafolaga e lē faavaea e faapea e tele tupe e toe maua mai. Ia faautauta, ma aua e te seetia pe aafia i faiga matape'ape'a ma faatogafalea.

11. E faapefea ona avea tupe ma mailei?

12. O ā auala e taumafai tagata e vave ona maua ai tupe, ma e faapefea ona tatou 'alofia?

13 O le a faamanuia e Ieova i tatou pe a tatou faamuamua le "malo ma le amiontonu." (Mata. 6:33; Efe. 4:28) E lē finagalo Ieova e tatou te tautulemomoe pe a auai i le sauniga, ona o le faaalu o le tele o le taimi i galuega, pe popole fo'i i tupe a o iai i le Maota mo Sauniga. O le to'atele o tagata e popole i le sa'ilia o tupe, ma e tau-mafai malosi e faamautū o latou lumana'i i le itu faaletino. E latou te uuna'ia fo'i a latou fanau ina ia faia faapea. Peita'i, na faa-alia e Iesu le leai o se aogā o le faia faapea. (*Faitau le Luka 12:15-21.*) E tatou te manatua ai Kiasi, o lē na mafaufau e mafai ona ia mau'oa ma iai pea sana faiā lelei ma Ieova.—2 Tu. 5:20-27.

14 E ono magoto ifo se aeto pe a tau-mafai e pu'ea se i'a telē. E mafai fo'i ona tupu se mea faapena iā i tatou, pe a tatou taumafai e fia mau'oa. Na faamatala e se toeaina e igoa iā Aleki, e masani ona fuafua lelei le faaaogāina o ana tupe. O se faata'ita'iga, e oo lava i se *shampoo* e na te lē faama'imauina. Peita'i, na ia mafaufau e amata sana pisinisi ina ia mafai ona ia faamavae ai i lana galuega, ae fai lana paeonia. E lē gata na ia faaaogāina ana teugā-tupe, ae na ia nonōina fo'i se vaegātupe ina ia mafai ona faagaoioi ai lana pisinisi, ma maua ai se polofiti telē. Peita'i, na gau le pisinisi ma lē toe maua ai le tele o ana tupe. Na ia faapea mai, "na ou naunau e toe maua mai a'u tupe." Peita'i, na ia mafaufau, a onosa'i, atonu o le a toe maua ana tupe, pe a toe sologa lelei le tulaga o mea.

15 Na alu le mafaufau o Aleki i ana tupe. Na faigatā ona ia faamuamua le auaunaga iā Ieova, ma lē moe lelei ai. Peita'i, e le'i toe

13. O le ā le eseesege o le silafaga a Ieova i tupe ma le manatu o le lalolagi?

14, 15. Aiseā e lē tatau ai ona tatou mafaufau e mafai e tupe ona aumaia le puipuiga? Aumai se faata'ita'iga.

sologa lelei le tulaga o mea. Na alu uma ai ana tupe, ma na i'u lava ina faatau lona fare. Na ia ta'ua, "na ou faapogaia faafitauli i lo'u aiga." Peita'i, na ia a'oa'oina mai ai se lesona tāua. Na ia faapea mai: "E faanoanoa i'uga e oo iā i latou e tuu atu lo latou faatuatuaga i le faiga o mea a Satani." (Faata. 11:28) Pe a tuu atu lo tatou faatuatuaga i tupe po o auala e sa'ilia ai tupe, e faailoa mai ai o loo tatou faatuatuaina Satani, le "atua o lenei faiga o mea a le lalolagi." (2 Kori. 4:4; 1 Timo. 6:17) Ua faafafogie le olaga o Aleki, ma ua toe faaalu le tele o lona taimi i le tala'iga. Ua toe fiafia lona aiga, ma mafuta vavalalata atu iā Ieova.—*Faitau le Mareko 10:29, 30.*

FAAMAUALUGA

16 E tatau ona tatou mitamita i le avea o i tatou ma Molimau a Ieova. (Iere. 9:24) O le māfuaaga lenā e tatou te faia ai filifiliga atamai, ma taumafai e ola i tapulaa mau-luluga a Ieova. Peita'i, e lē tatau ona tatou faamaualuga ma manatu e sili atu lo tatou iloa nai lo o Ieova. O le faia faapea, e vavae-eseina ai i tatou mai iā te ia.—Sala. 138:6; Roma 12:3.

17 Ua ta'ua i le Tusi Paia faaa'oa'oga o i latou na faaalia le faamaualuga faapea le lotomaulalo. Na faamanuia e Ieova Tavita ina ua ia talosaga atu ma le lotomaulalo mo le ta'ita'iga. (Sala. 131:1-3) Peita'i, na faasalaina e le Atua le tupu o Nepukanesa ma Pelesara ona o le faamaualuga. (Tani. 4: 30-37; 5:22-30) E iai taimi e tofotofoina ai lo tatou lotomaulalo. O se faaa'oa'oga, na siitia atu se auauna o le faiva e 32 tausaga e

16. (i) O le ā e tatau ona tatou mitamita ai? (ii) O le ā e tupu pe a tatou mafaufau ua sili atu lo tatou iloa nai lo o Ieova?

17, 18. (i) Aumai ni faaa'oa'oga i le Tusi Paia o ē na faaalia le faamaualuga ma le lotomaulalo. (ii) Na faapefea ona lē faatagaina e se tasi uso le faamaualuga e vavaeeseina ai o ia mai iā Ieova?

igoa iā Ryan, i se faapotopotoga fou. Na ia mafaufau e lē o toe umi ae avea o ia ma toeaina. Peita'i, ina ua mavae le tausaga, e le'i avea lava o ia ma toeaina. Pe na lē fifia ai Ryan i toeaina ona o lenā mea? Pe na tao-fia ai lona auai i sauniga, ma faataga le faa-mauluga e vavaeeseina o ia mai iā Ieova ma le faapotopotoga? O le ā e te faia pe ana faapea e oo se tulaga faapena iā te oe?

18 Na faia sa'ililiga a Ryan i le auala e atia'e ai le uiga faatalitali. (Faata. 13:12) Na ia faapea mai, "na mana'omia ona ou atia'e le onosa'i ma le lotomaulalo, ma na mana'omia ona ou faataga Ieova e toleni-inia a'u." Na amata ona ua'i o ia e fesoasoani i isi i le faapotopotoga, faapea i latou e feiloa'i ai i le tala'iga. E le'i umi ae tele ana su'esu'ega faale-Tusi Paia. Na ia faapea mai: "Na faate'ia a'u ina ua tofia a'u e avea ma toeaina i le tasi ma le 'afa tausaga mulimuli ane. O lo'u fifia tele i la'u faiva na ou lē toe popole ai i le avea o a'u ma toeaina."

—Faitau le Salamo 37:3, 4.

IA MAFUTA VAVALALATA ATU IĀ IEOVA

19 E tāua uma i o tatou olaga vala e fitu na talanoaina i nei mataupu e lua. Ia mitamita i le avea o i tatou ma auauna a Ieova. E mafai ona tatou maua le olioli i le olaga faaleaiga faapea le soifua mālōlōina. E aogā fo'i a tatou galuega ma tupe, auā e mafai ona tausia ai i tatou ma o tatou aiga. E aogā faafiafiaga, ma e fesoasoani fo'i masini faaonapōnei iā i tatou. Ae ia manatua, o le faaalu sesē o le taimi ma le faaaogā sesē o na mea, e mafai ona vavaeeseina ai i tatou mai iā Ieova.

20 E naunau Satani e vavaeeseina i tatou mai iā Ieova. Peita'i, e tatau ona tatou tau-

19, 20. (i) E faapefea ona faamautinoa e tatou te lē faatagaina se tasi o vala na talanoaina e vavaeeseina i tatou mai iā Ieova? (ii) O ā ni faaa'oa'oga o ē na mafuta vavalalata atu iā Ieova?

mafai malosi e puipuia i tatou ma o tatou aiga. (Faata. 22:3) E tele faaa'oa'oga o i latou na mafuta vavalalata atu iā Ieova. O se faata'ita'iga, na "savavalī" Enoka ma Noa ma le Atua moni. O lea, ia tatou mafuta va-

la aua ne'i faatagaina se mea e vavaeeseina ai i tatou mai iā Ieova

valalata atu pea iā Ieova. (Kene. 5:22; 6:9) Sa 'tūmausalī pea Mose e pei ua ia iloa atu Lē e lē o vaia.' (Epe. 11:27) Na faamanuia e Ieova Iesu ona sa ia naunau e faia lona finagalo. (Ioa. 8:29) Ia tatou mulimuli i na faaa'oa'oga. "Ia olioli pea. Ia tatalo e lē au-noa. Ia faafetai i mea uma lava." (1 Tesa. 5: 16-18) O lea, ia aua ne'i faatagaina se mea e vavaeeseina ai i tatou mai iā Ieova.

Ia olioli i lau faiva, nai lo o le naunau i faaeaga

*"O le faagalo lea o mea
ua tuana'i, ae tepa
taula'i atu i mea o i
le lumana'i."* —FILI. 3:13.

MĀTAU MAI MANATU AUTŪ NEI:

O le ā na fesoasoani iā Paulo e
'alofia ai le popole i mea sesē na
ia faia i le taimi ua te'a?

O le ā le faamatalaga a le Tusi
Paia i le auala e maua ai le to'a-
filemu o le mafaufau?

O le ā e tatau ona tatou faia ina
ia 'alofia ai faalogona nofosala i
le auaunaga iā leova?

AUAUNA E AUNOA MA FAALOGONA NOFOSALA

NA TUSI se tusitala e suafa iā J. G. Whittier, e faatatau i mea e oo ai iā i tatou faalogona nofosala. E salamō nisi i mea na latou faia i le taimi ua te'a. Peita'i, o nisi e tumau pea ona faanoanoa, ona o mea na latou lē taulau ai. Pe e iai se taimi e oo ai iā te oe na faalogona?

² Na faia e nisi ni mea sesē po o ni agasala matuiā i le taimi ua tuana'i. Ae e lē mautonu isi pe na latou faia ni filifiliga atamai i o latou olaga. E lē o toe mafaufau isi i o latou olaga i le taimi ua te'a. Peita'i, e faaauau pea ona iai faalogona nofosala i isi ma mafaufau: 'Ma'imau e pe ana ou lē faia lea mea.' (Sala. 51:3) Pe e faapena ou faalogona? Pe e mafai ona e auauna iā Ieova e aunoa ma le mafaufau pea i mea sesē na e faia i le taimi ua tuana'i? O le a fesoasoani le faaa'oa'oga a le apostolo o Paulo iā i tatou ina ia faia ai faapea.

³ E lē gata na faia e Paulo mea sesē matuiā i lona olaga, ae sa ia faia fo'i ni filifiliga atamai. Na oo iā te ia faalogona nofosala ona o ana mea sesē. Peita'i, na ia taumafai e ua'i atu e faia le mea sili i lana auaunaga. O lea, se'i o tatou iloiloina lana faaa'oa'oga.

OLAGA TUAI O PAULO

⁴ A o avea Paulo ma Faresaio, na ia faia ai ni gaioiga na mulimuli ane toe salamō ai. O se faata'ita'iga, na ia matuā sauāina soo o Keriso. Ua faapea mai le Tusi Paia ina ua mavae le fasio-

1-3. (i) O ā faalogona o nisi e faatatau i mea na latou lē taulau ai i le taimi ua te'a? (ii) O le ā se aafiaga iā te oe o mea sesē na e faia i le taimi ua te'a? (iii) O le ā e tatou te a'oa'oina mai iā Paulo?

4. O ā mea na faia e Paulo na toe salamō ai?

tia o Setefano, ona ‘soona sauā lea o Saulo i le faapotopotoga, ua osofa’i atu i lea fale ma lea fale, ma fetoso mai tane ma fafine, ua ia tuuina atu i latou i le falepuipui.’ (Galu. 8:3) Ua faamatala mai e se faitofā e suafa iā Barnes e faapea, o le upu Eleni i inei ua faaliliuina i le “soona sauā” o se faaupuga malosi, e faaalia ai le maelega ma le lotoa o Saulo i le taimi lea na ia faia ai sauāga. Sa matuā ita Saulo i le ekalesia “e pei o se manu fe’ai.” O le maelega o Saulo i le lotu Iutaia, na ia talitonu ai na finagalo le Atua e tafiesea le faapotopotoga Kerisiano. O le māfuaaga lea na ia ‘faamata’u atu pea ma matuā naunau e fasiotia i latou uma o tane ma fafine.’—Galu. 9:1, 2; 22:4.*

⁵ Na malaga mulimuli ane Saulo i Tamaseko ina ia aveesea Kerisiano mai i o latou aiga, ma avatu i Ierusalem ina ia faasalaina i le faamasinoga maualuga a Iutaia. Peita’i, na taofia o ia e Iesu, le Ulu o le faapotopotoga Kerisiano. (Efe. 5:23) Na faaali mai Iesu iā Saulo a o ia malaga atu i Tamaseko, ma faatauasoina ai o ia i se malamalamai le lagi. Na auina atu e Iesu o ia i Tamaseko e faatali ai mo isi faatonuga, ma ua tatou iloa le mea na tupu ai.—Galu. 9:3-22.

⁶ Ina ua iloa e Paulo e sesē lana mea na fai, ona ia lē toe sauāina lea o Kerisiano ae amata loa ona ia tala’ia ma le

* E tele ina ta’ua i le Tusi Paia na aofia ai fo’i ma fafine iā i latou na sauāina e Saulo. E faaalia mai ai, na iai se vaega tāua a fafine i le tala’ia o le tala lelei i le ulua’i senituri, e pei fo’i o aso nei.—Sala. 68:11.

5. Faamatala le auala na suia ai Saulo mai sē sauāina Kerisiano, ae avea ma se tasi e tala’i e faatatau iā Keriso.

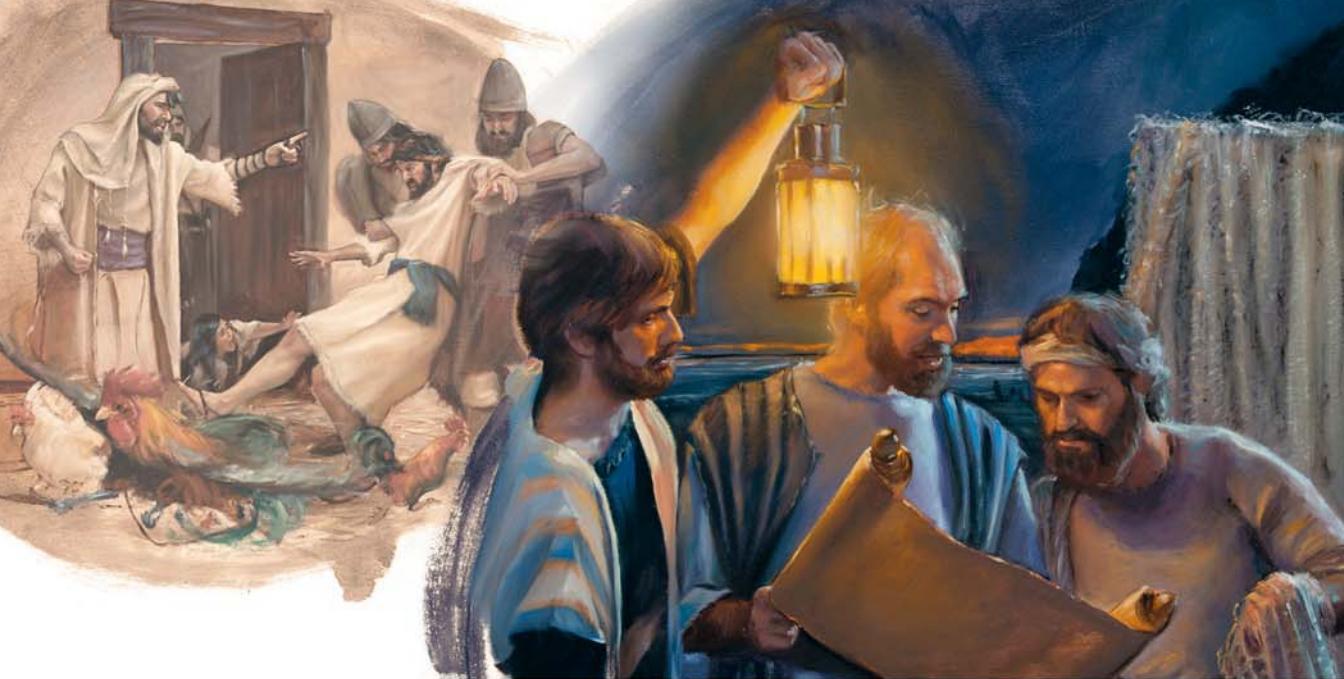
6, 7. E faapefea ona iloa na amana’ia e Paulo ana mea sesē na fai?

maelega le tala lelei e faatatau iā Keriso. E ui i lea, e le’i faapea na lē amana’ia ai e Paulo mea sesē na ia faia. Na ia tusi e faatatau iā te ia lava e faapea: “O le mea moni, na outou faa-logo muamua i la’u amio a o ou iai i le lotu Iutaia, sa ou matuā sauā pea i le faapotopotoga a le Atua ma faataugā i ai.” (Kala. 1:13) Na ia toe ta’ua fo’i lenā mea ina ua ia tusi atu iā Timoteo, faapea faapotopotoga i Korinito ma Filipi. (*Faitau le 1 Korinito 15:9*; 1 Timo. 1:13; Fili. 3:6) Na māsiasi Paulo i mea na tutupu. E ui i lea, e le’i faapea ai na sologa lelei mea uma iā te ia, auā na ia iloa le matuiā o mea sesē na ia faia.—Galu. 26:9-11.

⁷ Na tusi se faitofā o le Tusi Paia e suafa iā Frederic W. Farrar, i le vaegafai a Paulo i “sauāga sili ona mataga” na faia i Kerisiano. E mafai ona tatou malamalamai ai i le ootia o faalogona o Paulo, faapea faitioga na ono faia e tagata e faatatau iā te ia. Ina ua asiiasi atu Paulo i le tele o faapotopotoga, atonu na faapea ane nisi, ‘o oe lea o Paulo na sauāina i matou.’—Galu. 9:21.

⁸ Na iloa e Paulo, pe ana lē faaalia e le Atua le agalelei faifua iā te ia, e lē mafai ona avea o ia ma apostolo. E silia ma le 90 taimi na talanoaina ai le agalelei faifua o le Atua, i ana tusi e 14. (*Faitau le 1 Korinito 15:10*.) Na talisapaia e Paulo le agalelei na faaalia atu e le Atua iā te ia. O le māfuaaga lea na sili ai lona galue mamafa i le auaunaga i le Atua, nai lo o isi apostolo. O le ā e tatou te a’oa’oina mai le faaa’oa’oga a Paulo? E nofosauri Ieova e faamagaloina i tatou, pe a tatou

8. (i) O ā faalogona o Paulo i le agalelei faifua na faaalia e le Atua iā te ia? (ii) O le ā e tatou te a’oa’oina mai le faaa’oa’oga a Paulo?

Na auauna Paulo e aunoa ma faalogona nofosala

faatuatua i le taulaga a Iesu, faailoa atu a tatou mea sesē, ma 'alofia le faia pea o na mea sesē. O lea, ia manatua le faa'a'oa'oga a Paulo, pe a tatou mafaufau e lē mafai ona faamagaloina a tatou agasala. (*Faitau le 1 Timoteo 1:15, 16.*) E ui ina sauāina e Paulo soo o Iesu, ae na ia tusi: 'O le Alo o le Atua, na alofa mai īā te **a'u** ma foa'iina mai lona ola mo **a'u**.' (Kala. 2:20; Galu. 9:5) Na a'oa'oina e Paulo, e tatau ona ia faia le mea sili i le auaunaga īā Ieova, ina ia tuuititia ai ona faalogona nofosala. Pe e lē o se faaa'oa'oga lelei ea lea mo i tatou?

PE E OO īĀ TE OE FAALOGONA NOFOSALA?

9 Pe na e faia se gaoioiga ua e toe lagona ai le salamō i le taimi lenei? Pe e

9, 10. (i) Aiseā e oo ai īā i tatou lagona nofosala? (ii) Aiseā e lē tatau ai ona tatou popole pea i mea sesē na tatou faia i le taimi ua tua-na'i?

te mafaufau e le'i faaaluina lou taimi ma lou malosi e faia ai mea e sili ona tāua i le taimi ua te'a? Pe na e faia se gaoioiga e faatigā ai i isi? Po o le ā lava le māfuaaga, e tāua tele le fesili ifo: O le ā e tatau ona ou faia pe a oo faalogona faapena īā te a'u?

10 E faapopoleina tagata i le mafaufau pea i mea sesē na latou faia i le taimi ua mavae. Pe e mafai e le popole ona fo'ia se faafitauli? E leai. Se'i faapea o loo e faaaogāina se upega maaesae i sau faiva. E alu uma ai lou malosi, ae lē maua mai ai ni i'a. I se tulaga talitutusa, e lē tatau ona tatou popole, ae ia faia taumafaiga e fo'ia le faafitauli. Ia faatoese atu i lē na e faatigā i ai, ma taumafai e maua le nofo lelei. Ia faia au taumafaiga ina ia aua ne'i e toe faia lenā mea sesē i se taimi o i luma. Atonu i nisi taimi, e sili atu le taumafai e fesaga'ia āuga o a tatou mea sesē. Peita'i, o le soona popole, o le a

O LE Ā LE ITU NA FAANOANOAI IEOVA?

E tele taimi i le Tusi Paia e ta'ua ai na "faanoanoa" leova. (Kene. 6:6, 7; Faama. 2:18; 1 Samu. 15:11; Iona 3:10) E lē uiga ai faapea na faia e leova se gaoioiga sesē, auā e lelei atoatoa mea e

na te faia. (Nu. 23:19; Teu. 32:4) Peita'i e iai taimi e suia ai le finagalo o leova, pe a suia le tulaga o mea. O se faata'ita'iga, na filifili leova e faaumati tagata i le taimi ua te'a ona o a latou ami-

oga leaga. Peita'i, na ia faaalia le agalelei ma faamagaloina i latou, ina ua latou salamō, suia o latou ala ma faia le mea tonu.—lere. 18:7-10.

faigatā ai ona e faia le mea sili i le au-aunaga.

11 E manatu nisi tagata e lē talafeagai ona latou mauaina le agalelei fai-fua o le Atua, pe a mafaufau i a latou mea sesē na fai. Peita'i, e mafai lava ona faailoa atu a latou agasala, fai suiga i o latou olaga, ma tatalo mo le faamagaloga, e tusa po o ā a latou mea sesē sa faia i le taimi ua te'a. (Galu. 3:19) E faaalia e Ieova le alofa ma le agalelei iā i latou, e pei ona ia faia i isi tagata. E na te faamagaloina i latou e faaalia le lotomaulalo, faamaoni, ma salamō mai a latou agasala. O se faata'ita'iga, na faamagaloina e Ieova Iopu ina ua ia salamō mai ana mea sesē. (Iopu 42:6) Ua faapea mai le Tusi Paia: "O lē ua ufiifi i ana solitulafono e lē taulau manuia o ia, a o lē e ta'u-tino atu ma lafoa'i ia mea, o le a faaalia i ai le alofa mutimutivale." O le auala lenā e aveesea ai faalogona nofosala, ma maua ai le filemu o le mafaufau. (Faata. 28:13; Iako. 5:14-16) E mana'omia ona faailoa atu a tatou agasala i le Atua, tatalo mo lana faamagaloga, ma faaalia le salamō moni.

11. (i) O le ā e tatau ona tatou faia ina ia faaalia mai ai le alofa ma le agalelei o Ieova? (ii) E faapefea ona aveesea o tatou faalogona nofosala ona o mea sesē na faia i le taimi ua te'a?

(2 Kori. 7:10, 11) O le faia faapea, e faaalia mai ai le agalelei o Ieova iā i tatou. —Isa. 55:7.

12 O le tatalo o se tasi o auala sili e fesoasoani mai ai Ieova. I se tasi o salamo, na faaalia ai e Tavita lona faatuatua e taliina e Ieova ana tatalo. (*Faitau le Salamo 32:1-5.*) A o le'i faailoa atu e Tavita ana agasala, na ōia lona lotofuatiaifo. Na ia lagona le popole, ma'i ma lofitūina i faalogona nofosala. Na faamagaloina Tavita, ma to'afilemu lona mafaufau ina ua faailoa atu ana agasala iā Ieova. Na talia e Ieova lana tatalo, faaleleia ona faalogona, ma fesoasoani iā te ia ina ia faia pea le mea sa'o. Pe a tatou nofosala fo'i ona o a tatou mea sesē, ia tatalo atu mo le faamagaloga a Ieova, ma taumafai e suia o tatou ala. Ia tatou mautinoa e faafogona mai Ieova i a tatou tatalo ma faamagaloina i tatou.—Sala. 86:5.

IA TEPA TAULA'I I LE LUMANA'I

13 E tatou te a'oa'oina ni lesona mai mea ua tutupu. Peita'i, e lē tatau ona

12. (i) E faapefea ona tatou faaa'oa'o iā Tavita pe a ōia o tatou lotofuatiaifo? (ii) Aiseā ua faapea mai ai le Tusi Paia na "faanoanoa" Ieova, ma e faapefea ona fesoasoani lenā manatu iā i tatou? (Taga'i i le pusa.)

13, 14. (i) O le ā e tatau ona tatou taula'i i ai? (ii) O ā fesili e tatau ona tatou mafaufau ai i le taimi lenei?

tatou soona popole i ai. Ia taula'i e lē gata o le taimi lenei, ae faapea fo'i le lumana'i. Ia fesili ifo iā te oe lava: 'Po o o'u faamaoni i le auaunaga iā Ieova i le taimi lenei, ma lē faia ai se gaoioiga ou te toe salamō ai i le lumana'i? Po o le a ou toe salamō mulimuli ane ona o a'u filifiliga o loo faia i le taimi lenei?'

14 Ua lalata mai le puapuaga tele. O lea, ia mafaufau i fesili nei: 'Pe e mafai ona ou faia ni mea e sili atu i le auaunaga i le Atua? Pe e mafai ona ou paeonia? O le ā o loo taofiofia a'u mai le avea ma auauna o le faiva? Po o o'u faia ni taumafaiga ina ia suia o'u uiga? Po o a'u o sē e finagalo Ieova e ola i le lalolagi fou?' Nai lo o le tau ina popole i mea e le'i tutupu, ia ua'i atu i mea o loo e faia i le taimi lenei, ma faamautinoa e te faia le mea sili i le auaunaga iā Ieova. Ia faia filifiliga e te lē toe salamō ai i le lumana'i.—2 Timo. 2:15.

IA LĒ SALAMŌ I LE AUAUNAGA IĀ IEVOA

15 Pe na e faia ni faataulaga ina ia auai ai i le auaunaga faataimi atoa? Atonu na e tuua se olaga taulau manuia, ina ia mafai ona e faia mea sili i le auaunaga iā Ieova. Pe atonu fo'i na e filifili e te lē faaipoipo, pe e lē faia ni fanau ina ia mafai ona auauna ai i Peteli, auai i galuega faufale i le lalolagi aoao, auauna o se ovasia femalagaa'i, po o se misionare. Pe o le a e toe salamō i na filifiliga a o faasolo ina avea oe ma tagata matua? Po o le a e mafaufau fo'i e sesē le taimi na e faia ai na filifiliga, ma e leai sona tāua? E mautinoa e leai.

15, 16. (i) O ā faataulaga na faia e isi ina ia faamuamua ai le auaunaga iā Ieova? (ii) Aiseā e lē tatau ai ona tatou salamō ona o faataulaga na tatou faia?

16 O lou alofa iā Ieova na e faia ai na filifiliga, faatasi ai ma lou naunau e fesoasoani i isi e auauna iā te ia. E lē tatau ona e mafaufau o le a sili atu lou manuia, pe ana e filifilia se isi ituaiga o olaga. Nai lo o lea, ia e fiafia i filifiliga na e faia. Na e filifilia le auala sili e auauna ai iā Ieova, ma o le a ia lē faagaloina na faataulaga. I le ola moni i le lumana'i, o le a faamanuia oe e Ieova i faamanuiaga e te le'i mafaufauina.—Sala. 145:16; 1 Timo. 6:19.

AUAUNA IĀ IEVOA E AUNOA MA FAALOGONA NOFOSALA

17 O le ā na faia e Paulo ina ia 'alofia ai faalogona nofosala? Na ia ta'ua, e le'i faaauau ona ia popole i mea ua tuana'i, peita'i na ia galue punoua'i mo lona taui i le lumana'i. (*Faitau le Filipi 3:13, 14.*) E le'i mafaufau pea Paulo i mea sesē na ia faia a o auai i le lotu Iutaia. Nai lo o lea, na ia faaaogā lona malosi atoa e tumau faamaoni ai, ina ia maua ai lona taui o le ola e faavavau.

18 O le ā e tatou te a'oa'oina mai iā Paulo? E lē tatau ona tatou popole i mea ua tuana'i, auā e lē mafai ona tatou suia. Nai lo o lea, ia tatou taula'i i mea e mafai ona faia i le taimi lenei, ina ia maua ai faamanuiaga i le lumana'i. Atonu e lē mafai ona faagalo atoatoa a tatou mea sesē i le taimi ua te'a. Peita'i, e lē tatau ona oo ai iā i tatou faalogona nofosala. E lē tatau fo'i ona tatou popole i mea ua tuana'i. Nai lo o lea, ia tatou faia le mea sili i le auaunaga iā Ieova, ma taula'i atu i lo tatou lumana'i matagofie.

17, 18. (i) O le ā na faia e Paulo ina ia 'alofia ai faalogona nofosala? (ii) E faapefea ona tatou mulimuli i le faaa'oa'oga a Paulo?

*“O i matou o le
‘aufaigaluega faatasi
ma outou mo lo outou
olioli.” –2 KORI. 1:24.*

SA’ILI TALI O FESILI NEI:

Na faapefea ona faamaonia e Paulo lona lē fia pule i le faatuatua o ona uso, ae o sē e galue mo lo latou olioli?

O ā auala e fesoasoani ai toeaina i le faapotopotoga ina ia latou auauna ma le fiafia?

E faapefea ona tatou saosao-laumea i le olioli o le faapotopotoga?

O TOEAINA–O SE ‘AUFAGALUEGA MO LO TATOU OLIOLEI’

NA IAI se fefinaua’iga i le faapotopotoga i Korinato i le 55 T.A. O le alofa o Paulo iā i latou e pei o se tamā i lana fanau, na ia avatu ai se tusi ina ia faasa’o ai le mataupu. (1 Kori. 1:11; 4:15) O lea na auina atu ai e Paulo lana uō o Tito ina ia asiaisa i latou, ma aumai se lipoti pe a la feiloa’i i le tau-laga i Teroa. Sa umi ona faatali Paulo i Teroa, peita’i e le’i sau Tito. O lea, na ia malaga ai loa i Maketonia ma feiloa’i ai ma Tito i inā. Na faailoa e Tito iā Paulo le usita’ia e i latou i Korinato o lana fautuaga, ma ua latou naunau e feiloa’i ma ia. Ina ua faalogo Paulo i lenā tala, na ‘atili ai lona olioli.’ –2 Kori. 2:12, 13; 7:5-9.

² E le’i leva ona mavae atu lenā mea, ae avatu e Paulo le isi ana tusi i Korinato. “Matou te lē fia pule i lo outou faatuatua, ae o i matou o le ‘aufaigaluega faatasi ma outou mo lo outou olioli, auā o lo outou faatuatua ua outou tutumau ai.” (2 Kori. 1:24) O le ā na uiga i ai Paulo? O le ā se lesona e a’oa’oina mai ai e toeaina i le faapotopotoga?

LE OLIOLEI MA LE FAATUATUA

³ Na ta’ua e Paulo uiga e lua e tatau ona faaalia e se Kerisiano, o le faatuatua ma le olioli. Na ia ta’ua muamua le faatuatua ina ua ia tusi: ‘Matou te lē fia pule i lo outou faatuatua, auā o lo outou faatuatua ua outou tutumau ai.’ Na iloa e Paulo,

1. Aiseā na faafafiaina ai Paulo ona o uso i Korinato?
2. (i) O le ā na tusi ai Paulo e faatatau i le faatuatua ma le olioli? (ii) O ā fesili o le a tatou iloiloina?
3. (i) O le ā na uiga i ai Paulo ina ua ia tusi, “o lo outou faatuatua ua outou tutumau ai”? (ii) E faapefea ona mulimuli toeaina i le faaa’oa’oga a Paulo?

na māfua ona auauna Kerisiano iā Ieova, ona o lo latou lava faatuatua. Na ia mautinoia fo'i, o le alolofa o le 'auuso iā Ieova, sa latou naunau ai e faia le mea sa'o. O le māfuaaga lea na ia lē fia pule ai i lo latou faatuatua. (2 Kori. 2:3) E tatau ona mulimuli toeaina i le faaa'oa'oga a Paulo, e ala i le talitonuina o le faatuatua o uso, faapea le māfuaaga e latou te auauna ai iā Ieova. (2 Tesa. 3:4) E lē tatau ona faia ni tulafono pulepuletutū i le faapopototoga. Nai lo o lea, ia latou fesoasoani i uso e faia filifiliga mai le Tusi Paia, ma mulimuli i le ta'ita'iga mai le faalapotototoga a Ieova. E lē o avea toeaina i aso nei ma pule i le faatuatua o o latou uso.—1 Pete. 5:2, 3.

4 Na faapea mai fo'i Paulo, "o i matou o le 'aufaigaluega faatasi ma outou mo lo outou olioli." O ai na ia faasino atu i ai? Na ia tusi e faatatau i ē na latou galulue faatasi e fesoasoani i le faapopototoga i Korinito. E faapefea ona tatou iloa? Ona i le tusi lava lea, na ta'ua ai e Paulo nisi o i latou ina ua ia faapea atu: "O Iesu na **matou** tala'i-inia atu iā te outou, o a'u, ma Siluano, ma Timoteo." (2 Kori. 1:19) E lē gata i lea, ina ua ta'ua e Paulo 'ē na latou galulue faatasi,' na ia faasino atu i ē na latou galulue faatasi i le tala'iga e pei o Apolo, Akula, Piseka, Timoteo, Tito ma isi. (Roma 16:3, 21; 1 Kori. 3:6-9; 2 Kori. 8:23) Ina ua faapea atu Paulo "o i matou o le 'aufaigaluega faatasi ma outou mo lo outou olioli," sa ia faamautinoia atu ai i uso i Korinito lo la-

-
4. (i) O le ā na uiga i ai Paulo ina ua ia tusi, 'o i matou o le 'aufaigaluega mo lo outou olioli?'
(ii) E faapefea i toeaina i aso nei ona faata'ita'i i le faaa'oa'oga a Paulo?

tou faanaunauga, ina ia auauna le faapotopotoga i le Atua ma le olioli. O le mea fo'i lenā o loo faia e toeaina i aso nei. O loo latou fesoasoani i uso ina 'ia auauna iā Ieova ma le fiafia.'—Sala. 100:2; Fili. 1:25.

5 Na fesiligia nisi o uso ma tuafāfine maelega mai vaega eseese o le lalolagi i le fesili lenei: 'O ā faaupuga ma gaoioiga a se toeaina e mafai ona e maua ai le olioli?' A o tatou iloiloina a latou tali, ia mātau pe faapefea i faaupuga ma gaoioiga a toeaina ona faateleina ai lou olioli. E lē gata i lea, ia mafaufau po o le ā e mafai ona tatou faia ina ia maua ai e le faapotopotoga le olioli.*

"IA ALOFA ATU IĀ PESETI O LĒ E PELE IĀ I TATOU"

6 O le to'atele o uso ma tuafāfine e lagona le fiafia pe a faaalia le naunau o toeaina iā i latou. O se tasi o auala e mafai ai e toeaina ona faia faapea, o le mulimuli lea i faaa'oa'oga a Tavita, Eliu, ma Iesu. (*Faitau le 2 Samu-elu 9:6; Iopu 33:1; Luka 19:5.*) Na faaalia le manatu mamafa o ia auauna a Ieova i isi tagata, e ala lea i le ta'ua o o latou igoa. Na iloa fo'i e Paulo le tāua o le manatua ma le faaaogāina o igoa o uso ma tuafāfine. I le i'uga o ana tusi, e silia ma le 25 igoa o uso ma tuafāfine

* Na toe fesiligia nei uso ma tuafāfine e faapea, 'O ā uiga e sili ona e fiafia ai i se toeaina?' O le to'atele o i latou na faapea mai, e fiafia i toeaina e agalelei ma e faigofie ona talanoa i ai. O le a talanoaina i se mataupu i le lumana'i, le māfuaaga e tāua ai i toeaina ona faaalia na uiga.

5. O le ā o le a tatu iloiloina, ma aiseā?
- 6, 7. (i) O le ā se tasi o auala e faata'ita'i ai toeaina iā Iesu, Paulo, faapea isi auauna a le Atua? (ii) Aiseā e fiafia ai uso pe a manatuaina o latou igoa?

na ia ta'ua, ma o se tasi o i latou o Peseti. Na faapea mai Paulo e faatatau iā te ia: "Ia alofa atu iā Peseti o lē e pele iā i tatou."—Roma 16:3-15.

7 E faigatā i nisi toeaina ona manatuaina igoa. Ae pe a latou taumafai e faia faapea, e iloa ai e uso ma tuafāfine o loo latou manatu mamafa iā i latou. (Eso. 33:17) E fiafia uso pe a faaaogā e toeaina o latou igoa i le Su'esu'ega o le *Olomatamata*, po o isi fo'i vaega o le sauniga.—Faatusatusa i le Ioane 10:3.

"NA GALUE MA LE FILIGĀ O IA O SE SOO O LE ALII"

8 Na faaalia e Paulo lona manatu mamafa i isi e ala i le avatu o le faamālō iā i latou. O se tasi lenā o auala e fesoasoani ai toeaina i uso ina ia auauna i le Atua ma le fiafia. Ina ua tusi atu Paulo i uso i Korinito, na ia faapea atu: "Ua ou matuā mimita e uiga iā te outou." (2 Kori. 7:4) E mautinoa na faalaeiauina le faapotopotoga i Korinito i upu a Paulo. E lē gata i lea, na faamālō atu fo'i Paulo i isi faapotopotoga mo galuega lelei. (Roma 1:8; Fili. 1:3-5; 1 Tesa. 1:8) Ina ua māe'a ona ta'ua e Paulo Peseti i lana tusi i Roma, ona ia toe faaopoopo atu lea e faapea, "na galue ma le filigā o ia o se soo o le Alii." (Roma 16:12) Ma'eu le faalaeiauina o Peseti ina ua ia faalogo i na upu. Na faata'ita'i Paulo iā Ieova ma Iesu, e ala i lona viivii o isi.—*Faitau le Mareko 1:9-11; Ioane 1:47; Faaa. 2:2, 13, 19.*

9 E iloa fo'i e toeaina i aso nei le tāua

8. O le ā se tasi o auala na faata'ita'i ai Paulo iā Ieova ma Iesu?

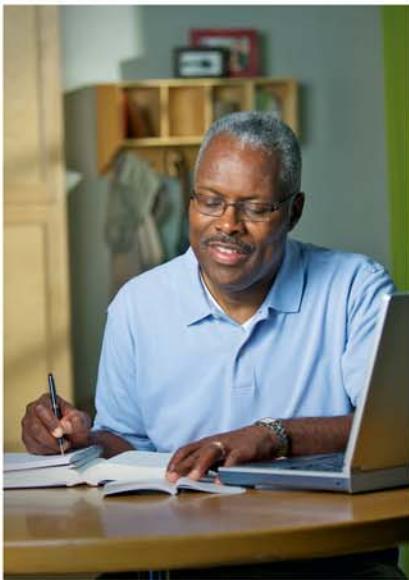
9. E faapefea ona maua e le faapotopotoga le fiafia pe a avatu e toeaina le faamālō?

o le faaali atu i uso o le lototalisapaia, e ala i a latou faaupuga. (Faata. 3:27; 15:23) Pe a avatu e toeaina le faamālō i uso, e faailoa atu ai lo latou manatu mamafa iā i latou. E naunau fo'i uso e maua faalaeiauga mai toeaina. Na faapea mai se tuafafine ua silia ma le 50 tausaga lona matua: "E lē taitai faamālō mai nisi mo a'u galuega mamafa i le fale faigaluega, ona o le taatele o le agaga faatautavā. O lea, ou te lagona le fiafia pe a faamālō mai se toeaina iā te a'u. Ou te lagona ai le alofagia o a'u e lo'u Tamā faalelagi." Na faapea mai se uso ma o se matua nofo to'atasi o loo tausia a'e se fanau e to'alua, e masani ona faailoa atu e se toeaina iā te ia lona talisapaia o ana galuega. Na matuā faalaeiauina o ia i faamatalaga a le toeaina, ina ia faia pea le mea sili i le auaunaga i le Atua. E atagia mai ai, pe a faamālō atu toeaina i uso ma tuafāfine, o le a fesoasoani ai iā i latou e auauna i le Atua ma le olioli, ma "lē taitai lē lavavā ai."—Isa. 40:31.

"IA LEOLEO LE FAAPOTOPOTOGA"

10 O le ā se tasi o auala tāua e faaali ai e toeaina le alofa i uso, ma fesoasoani iā i latou e auauna iā Ieova ma le fiafia? E ala lea i le vave avatu o le fesoasoani iā i latou o loo mana'o'mia faalaeiauga. (*Faitau le Galuega 20:28.*) O le faia faapea, ua latou faata'ita'i ai i auauna faamaoni a Ieova i taimi o le Tusi Paia. O se faata'ita'iga, na faalaeiauina e Neemia ona uso Iuataia ina ua ia mātauina lo latou faavaivai. (Nee. 4:14) Ua faapena fo'i ona

10, 11. (i) E faapefea ona faata'ita'i toeaina iā Neemia? (ii) E faapefea ona faamalosia e toeaina uso ma tuafāfine pe a asiaasia i latou?

E fesoasoani sauniuniga lelei i toeaina i le avatuina o “meaalofa faaleagaga,” i taimi o asiasiga faaleoleo mamoe

faia taumafaiga a toeaina e faamalosia atili le faatuatua o o latou uso. E avatu e toeaina iā i latou se “meaalofa faaleagaga,” i taimi o a latou asiasiga faaleoleo mamoe. (Roma 1:11) E faapefea ona faia e toeaina lenā mea?

11 E tatau ona mafaufau muamua toeaina i tulaga o i latou ua fuafua e asia. O se faata’ita’iga, ia fesili ifo: ‘O ā ni faigatā o loo fesaga’ia e lea uso? O ā ni manatu e mafai ona faalaeiauina ai o ia? O ā ni mau ma ni tala mai le Tusi Paia e fetaui lelei ma lona tulaga?’ A faia faapea e se toeaina, o le a mafai ona ia faia ni faamatalaga e faalaeiauina ai lea uso, nai lo o le tau ina talanoa faasamasamanoa. A o faia lana asiasiga, ia faalogologo lelei a o talanoa mai le uso po o le tuafafine. (Iako. 1:19) Na faapea mai se tasi tuafafine: “E matuā faalaeiauina a’u pe a faalogologo lelei se toeaina, a o o’u talanoa atu iā te ia.”—Luka 8:18.

12 O ai e mana’omia faalaeiauga? Na faalaeiauina e Paulo toeaina ina ia ua’i atu i le “lafu mamoe **uma**.” O lea, e mana’omia e sui **uma** o le faapotopotoga faalaeiauga, e oo lava i tagata tala’i po o paeonia o loo auaua faamoni mo le tele o tausaga. Aiseā e latou te mana’omia ai faalaeiauga mai toeaina? E ui i le malosi o lo latou faatuatua iā Ieova, ae e iai taimi e faigatā ai ona latou onosaia faafitauli mai le lalolagi a Satani. E latou te mana’omia le fesoasoani, e pei fo’i o le tupu o Tavita i taimi na lamatia ai lona ola.

‘UA FESOASOANI APISAI IĀ TE IA’

13 E le’i umi ona faauuina Tavita e avea ma tupu, ae la tau loa ma Koliata, o se sau’ai mai le ituaiga o Rafaimi. Na

12. O ai i le faapotopotoga e mana’omia faalaeiauga, ma aiseā?

13. (i) O le ā le taimi na taumafai Isepenopa e fasiotia ai Tavita? (ii) Aiseā na fetaui lelei ai le taimi na fesoasoani ai Apisai iā Tavita?

lototele Tavita ma ia fasiotia ai le sau'ai. (1 Samu. 17:4, 48-51; 1 No. 20:5, 8) Ina ua mavae ni tausaga, ona toe tau lea o Filisitia ma Israelu. I inā, na toe tau ai Tavita ma se isi sau'ai, o lona igoa o Isepenopoa, e mai le ituaiga fo'i o Rafaimi. (2 Samu. 21:16) Peita'i, na toeitiiti lava fasiotia ai Tavita. Aiseā? E le'i faapea ua palaii Tavita, peita'i, ua faapea mai le Tusi Paia, 'ua oo ina vaivai o ia.' Ina ua iloa e Isepenopoa ua vaivai Tavita, ona ia taumafai loa lea e fasiotia o ia. Peita'i, na 'faavave atu Apisai' ma fesoasoani iā Tavita ma fasiotia ai le Filisitia. (2 Samu. 21:15-17) Ma'eu lona lotofaafetai iā Apisai, ona o lana fesoasoani na faasaoina ai lona ola. O le ā e tatou te a'oa'oina mai i lenā tala?

¹⁴ O loo faaauau pea ona tatou au-auna iā Ieova, e ui i lu'i mai iā Satani ma ē tetee mai. O nisi o i tatou e feagai ma faafitauli e pei o ni mauga tetele. Peita'i, e tatou te maufaattuaina atoatoa Ieova. E lē gata i lea, e tatou te maua fo'i le malosi e tumau faamaoni ai e ui i faigatā. O le malosi fo'i lenā na fasiotia ai e Tavita Koliata. Peita'i, e iai taimi e tatou te manatu ai ua leai so tatou malosi e tetee atu ai i le lalolagi a Satani. E faigofie ona faavaivaia ai i tatou, e ui o faafitauli e mafai ona tatou taulimaina. I taimi faapena, o faalaeiauga mai toeaina e mafai ona tatou faaauau ai i le auau-naga iā Ieova ma le fafia. Na ta'ua e se tuafafine paeonia ua silia ma le 60 ona tausaga e faapea: "E iai le taimi na ou ma'i ma faavaivai ai i le tala'iga.

14. (i) O le ā e fesoasoani iā i tatou e tumau faamaoni ai i taimi faigatā? (ii) E faapefea ona fesoasoani toeaina i isi ina ia tumau faamaoni, ma toe maua le fafia? Aumai se faata'ita'iga.

Na talanoa mai se toeaina iā te a'u, ina ua ia maitauina lea tulaga. Na faalaei-auina a'u i la ma talanoaga faale-Tusi Paia. Na ou maua aogā ina ua ou faatauina fautuaga na tuuina mai." Na ia toe faaopoopo mai: "Ma'eu le alofa o lea toeaina, ina ua ia maitauina lo'u vaivai ma tuuina mai le fesoasoani." E mata'ina le iai o toeaina e nofosauni e fesoasoani mai, e pei ona nofosauni Apisai e fesoasoani iā Tavita.

'IA OUTOU ILOA LO'U ALOFA'

¹⁵ O toeaina o ni ē e galulue mamafa. O nisi taimi e latou te lē momoe ona o le popole i o latou uso ma tuafafine. Pe atonu fo'i e toe feala i le leva o le pō e tatalo mo i latou, pe ave fo'i i ai le fesoasoani pe a mana'omia. (2 Kori. 11:27, 28) E pei o Paulo, e fiafia toeaina e fesoasoani i isi. Na ia tusi atu iā i latou i Korinito e faapea: "Ua ou naunau tele e faaaogā mea uma ua iā te a'u, ma lo'u malosi atoa ona o o outou ola." (2 Kori. 12:15) O le alofa o Paulo i ona uso, na ia faaalu ai lona malosi e fesoasoani ai iā i latou. (*Faitau le 2 Korinito 2:4; Fili. 2:17; 1 Tesa. 2:8*) O le māfuaaga lea na alofagia ai e le 'auuso Paulo. —Galu. 20:31-38.

¹⁶ E tatou te alolofa fo'i i toeaina, ma faafetaia Ieova mo le foa'iina mai o i latou. E tatou te lagona le fiafia ona e latou te manatu mamafa ma asiasiā i tatou pe a mana'omia le fesoasoani. E tatou te faafetaia fo'i i latou, ona o le nofosauni e fesoasoani mai i taimi e tatou te aafia ai i faafitauli. O le mea moni, o toeaina, o ni ē galulue malo-losi mo lo tatou olioli.

15, 16. (i) Aiseā na alofagia ai e uso Paulo? (ii) Aiseā e tatou te alolofa ai i toeaina?

Aogā o le Mataalia i Galuega Lelei

O María Isabel o se talavou e maelega i le galuega tala'i. E nofo i le aai o San Bernardo i Chile, i Amerika i Saute. O lona aiga o ni tagata o le ituaiga o Mapuche. E matuā lagolagoina e lona aiga taumafaiga ina ia faatū se faapotopotoga fou i le gagana Mapuche, lea e ta'ua o le Mapudungun.

Sa manatunatu María i sana gaoioiga o le a fai, ina ua faasilasila o le a faia le Faamanatuga i le gagana Mapudungun, ma o le a tufatufaina ai valaaulia e 2,000. E na te manatuaina i'uga lelei sa maua e isi talavou na molimau atu i tamaiti a'oga ma faia'oga. O lea, na ia talatalanoa ai loa i ona mātua, ma mafaufau i se auala e tufatufaina ai nei valaaulia i le a'oga.

Sa talosaga muamua María Isabel i le pule a'oga mo le faatagaga, e faapipii ai se pepa valaaulia i le faitoto'a e ulufale atu ai i le a'oga. Na talia le talosaga, ma sa faafetaia o ia ona o lona mataalia i le faia o galuega lelei. Na faasilasila e le pule a'oga le pepa valaaulia, ina ua fai le tauvalaauga a le a'oga i se tasi taeao.

Sa talia lana talosaga e asiati atu i vasega ta'isti, ma na ia sa'ililia fo'i ni tamaiti Mapuche. Na ia faapea mai: "Sa ou manatu, atonu e na o se to'a 10 pe 15 tamaiti Mapuche i le a'oga atoa. Ae na faato'ā ou iloa mulimuli ane e to'atele i latou, ma e 150 valaaulia sa ou tufatufaina."

NA IA FAATALITALIA SE TAGATA MATUA

Sa faltauina e se tasi o fafine le valaaulia sa faapipii i le faitoto'a o le a'oga. O lea, sa ia sa'ililia ai se tasi e na te faamatalaina le uiga o lenei sau-niga faapitoa. E le'i mafaufau le fafine o le a ia talanoa i se teineitiit i 10 tausaga. Na faapea mai María Isabel, na faatalitalia e le fafine o le a ia talanoa i se tagata matua. E ui i lea, sa la talatalanoa puupuu e faatatau i le valaaulia. Na fesili-gia fo'i e María le mea e nofo ai le fafine, ina ia mafai ona latou toe asia ma ona mātua o ia, ma talanoa atili ai e faatatau i le Malo o le Atua. Na matuā faafafiaina tagata tala'i e to'a 20 e tautatala i le gagana Mapudungun, ina ua vaaia i le Faamanatuga, lea fafine faatasi ai ma isi tagata Mapuche e to'a 26. O loo olaola pea lenei faapotopotoga!

Pe e pei i tatou o lenei talavou i le mataalia e faia galuega lelei? Pe mafai ona tatou valaaulia ē tatou te a'o'oga pe faigaluega faatasi i le Faamanatuga, lauga lautele, pe i se tauaoifiaga fo'i? O le su'esu'e loloto i a tatou lomiga, o le a maua ai auala e faia ai faapea. Ia talosaga fo'i mo le agaga paia o leova, e maua ai le lototele e talanoa atu i isi e faatatau iā te ia. (Luka 11:13) O le a tauia au taumafaiga pe a e faia faapea, ma o le a faalaeiauina ai oe.